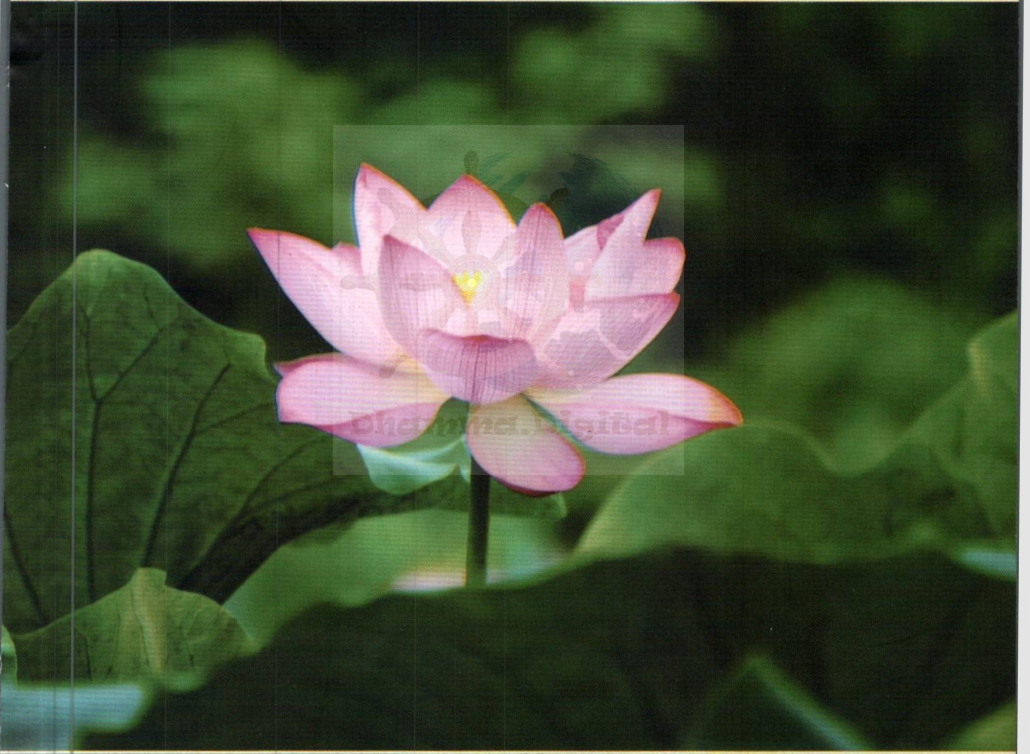

अनात्म

(परमार्थ विषयक विचार प्रधान एवं सुधार प्रेरक लेख संग्रह)

✍ लीकबहादुर शाक्य

अनात्म

(परमार्थ विषयक विचार प्रधान एवं सुधार प्रेरक लेख संग्रह)

✍ लीकबहादुर शाक्य

अनात्म

(परमार्थ विषयक विचार प्रधान लिसें सुधार प्रेरक चर्खें मुना)

चमि :

लोकबहादुर थाक्य

सुसा: कुसामि :

कोण्डन्य

बुद्धविहार भृकुटीमण्डप

Dhamma.Digital

पिकाक :

पुनमाया थाक्य

कृष्णगल्ली, पुलचोक, ललितपुर

बु. सं. २५५७

वि. सं. २०७१

ने. सं. ११३४

इ. सं. २०१४

थुगु सफूया जातः

सफूया नां	:	अनात्म
च्चमि	:	लोकबहादुर शाक्य
च्चज्या ई	:	ने. सं. ११३१ निसैं ११३२
विधा	:	सुधारमूलक च्खँ
सुसाः कुसामि	:	कोण्डन्य, बुद्धविहार भृकुटीमण्डप
ध्वाज्या ई	:	११३४
सफू धाः	:	१००० (द्वःछि)
संस्करण	:	न्हापांगु
द्यबः छायेपाः	:	कोरसा
दोहलपा	:	सुधार ह्यमिपिन्त
कम्प्यूटर ब्वज्या	:	राजकुमार छुका
ध्वाकुथि	:	आईडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेस, ललितपुर

पिकाकःया नुगः खँ

जिम्ह स्वामी लोकबहादुर शाक्यं च्वाबिज्याःगु
च्चसु मुना सफू प्रकाशन यायेगु अवसर चूलाःगुलिं
परिवारपि अतिकं लयूताया च्वना । पत्रिकात अध्ययन
यायेमाः धकाः जितः नं इलय् ब्यलय् धयाबिज्याइगु अनया
बानी दु । गुलिं अध्ययन यानाः छुं छुं ज्ञान कयागु नं खः ।

थी थी इलय् च्वसुत पिकया दीपि थी थी पत्रिकाया हनेबहःपि
सम्पादन वर्गप्रति नं आभार प्रकट यानाच्च्वना । लिसें थुगु **अनात्म**
कृतिया सुसा चिन्तामि कोण्डन्य भन्तेप्रति कृतज्ञतासहित वसपोल भन्तेयात
जिमिसं दुनुगलं वन्दना याना । थ्व सफूपाखें जिमि थःथितिपि तथा
जनमानसय् धार्मिक चेतना ब्वलंकेत तिबः जुइगु भलसा कासे धर्मदान
यानागु जुल ।

पुनमाया शाक्य

कृष्णागल्ली, यल

अनात्म

म्यानमारनिसे अफगानिस्तानतक न्यनावंगु हिमालययात उगु इलय् किरात व अनया निवासीयात किराती धाई । किरातीतयगु राज्य इलय् पश्चिमपाखे आर्यत वल । लिपा किरातीपिन्त त्याकाः आर्यराज्य थापना यात । उगु इलय् न भिगू राज्य दत । लिपा अपि राज्ययात छगू राज्यय् मिले यात अलय् तःधंगु आर्यावर्त दयेकल । थ्व ईयात वैदिक ई धाल ।

ब्राह्मण धइपि जुजुपिनि सल्लाहकार जुयाच्वन । उकेन विशेषयाना लडाईं आदि विषयया भिगू राज्य छगू राज्य जुइधुंका ब्राह्मणपिनिगु ज्या मदयावन जुइ । उकिं गृहत्याग यानाः सत्यया मालेज्या यात । माले धाइगु मनय् उत्पन्न जुइगु विषय हे जुल । उकेयात आत्मा धाल 'छम्हेसिनं अनात्माया थी थी पक्ष अनुभव यानाः मेपिन्त कना । तर वयात उलिं जक चित्त बुभ्फेमजुया मखु, उलिजक गन खः? मेगु नं दु धैगु अर्थय् नेति (न+इति) नेति धाल । थुकथं हे आत्मा विषय अनेक न्ह्यु न्ह्यु अनुभव यात धाल । तर सकलयात चित्त बुभ्फेमजुल अले नेति नेतिया छगू भावार्थ संस्कृति हे बने जुल । चाहे गुलिसिनं तत्वमसि (तत्+त्वं+असि), अहं ब्रह्मास्मिं, पूर्णमिदं पूर्णमादाय..... आदि न्ह्यागु धाःसां स्वयात नं चित्त बुभ्फेजुइकथं मजुल अले नेति नेतिया संस्कृति कायम हे जुल । थ्व हे ईयात उपनिषद् काल (ई) धाल ।

आत्मा विषय अनुसन्धानय् कम मजुल, सिद्धार्थ गौतमया ईतक ल्यनाच्वन । सिद्धार्थ गौतमं नं वालास्वल, अन्तय् हा तक थ्यंका आत्मा विषय दक्व रहस्य लुइका धाल- छिमिसिं गुगु अनुभव यात व सही खः । तर छगूजक, कुटस्थ, थःगु अधिनय् दु धाल व सही मखु अथवा आत्मा धाःगु आत्मा मखु, उकिं थ्व आनात्मा (अन्+आत्मा=आत्मा मदुगु) खः ।

यदि थ्व आत्मा मखुसा छु खः? थ्व चित्त खः । व नं छगू मजुसे थः थःगु स्वभाव दुगु अनगिन्ति चित्त । थ्व लिपा सुनानं नेति नेति मधाल । अथवा चित्त खः आत्मा मखु धइगु प्रमाण प्राप्त जुसेलि आत्मा विषय जिज्ञासा तथा खोजया अन्त जुल ।

थ्वःहे अनात्मा बा थी थी चित्तं याइगु ज्याकथं जीवन चलेजुइ । जीवन गुगुनं छगू विशेष सत्त्व वा सत्तां चुले जुइगु मखु । थ्व चित्तत नं कर्मयागु कथं न्ह्यु चित्त बनेजुया सामुहिक रूपय् संस्कार वा बानीया रूपकया भावी जीवन

सञ्चालन जुइ । अथवा ६ इन्द्रियद्वारं ग्रहण याइगु विषयन उत्पन्न जुइगु चित्त हे मेगु चित्त बा संस्कार उत्पन्न जुया जीवनया लीला चले जुइगु जुल । जीवन वृत्ति चलेयाइगु चित्त सिवाय मेगु छुं न सत्व मदु । थ्व न कार्यकारणया सिद्धान्तकथं सञ्चालन जुइ । उकिं थन 'जिं याना, छगू खः, नित्य जुइ' धइगु छुंन विशेषता दइमखु ।

थ्वयात सरल भाषां थुइके फइगु अर्थय बुद्ध संक्षिप्तय धयाबिज्यातः-

सब्ब पापस्स अकरणं, कुसलस्स उपसम्पद ।

सच्चित्त परियोदपनं, एतं बुद्धधानुसासनं ॥

यायेमत्य दक्ख पापत, यायेगु कुशलत सञ्चय ।

चित्त शुद्ध याना यंकेगु, थ्व हे बुद्धपिनिगु शिक्षा ॥

थ्व सूत्रय गनं नं छंगु जिगु धकाः न्हयथनातःगु मदु । मात्र कर्मजक धयातःगु दु । छंगु जिगु जुलकि छंगुली दक्खं बांमला अलय थःगु जुलकि दक्खं बांला धकाः मानेयाइगु जुयाच्चन । स्वभावं हे चीधंतःधं तथा थीत्य थीमत्य भेदभावया अवस्था सृजना जुइगु जुल । तर कर्म बांला बांमला अथवा कुशल अकुशल जक जुई । चीधंतःधं जुइमखु । थुकय थीत्य थीमत्य भेदभाव दइमखु । उकिं थ्व गाथां अनात्मयात थुलि सरल ढंगं अभिव्यक्त यानातःगु दुकि वैज्ञानिक, दार्शनिक, न्यायाधीश, खेलाडी, न्हयागुनं ज्याखंया प्रतियोगी आदि दक्खयात समान रूपं लागु याये फुगु जुल । छायाकि थ्व गाथाया पालन मजुइकं सुनानं सही निर्णय याये फइमखु अलय सफलताय त्वाथःनं गयेफइमखु । छोटकरी धायेगु जुसा बुद्धशिक्षा कर्मवाद अथवा अनात्मवाद खः, छंगु-जिगु वाद अथवा आत्मावाद मखु ।

थ्वहे अनात्म विषय बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञां सरल ढङ्गं च्वःगु सफूयात 'अनुवाद याना ब्यू धकाः दिवंगत भदन्त धम्मवंस महाथेरं (क्षेत्री भन्ते) इनाप याना बिज्यागुलिं अनुवाद यानागु खः । खँ अथवा विषयवस्तुया बारे सिउगुलिं अनुवाद यानागु मखु । यायेधुंका विषयया मर्म थुइकागु जुल । अलय अनुवाद यायेगु अवसर प्राप्त जुगुलिं अति हे हर्ष तथा गौरवान्वित नं जुया ।

थुजागु अनुवादित सफूया आधारय हानं थप आयामत ब्वलंगु सूचं उपासक लोकबहादुर शाक्यपाखे कायेदया हर्ष जुयाच्चना । च्वसुया रूपय अनात्मया महत्त्व न्हयथंसे प्रकाशित रचनायात आः छगू मुष्ट छगू संग्रहया रूपय प्रकाश याइन्हेसिया सोचयात च्वछायेमाःगु प्रेरणात्मक जरूरत जूवंगु दु । थ्व सफूपाखे वैदिक इलनिसे आत्मा वा मनय दयाच्चंगु धारा प्रवाहया मालेगु सुरु जुया बुद्धं जक सही ढङ्गं

समाधानयागु अति सूक्ष्म चित्त प्रवाह विषय अध्ययन यायेत अःपु व व्यावहारिक जुइ धइगु खँय जि आशावादी जुयागु दु । छायाकि थ्वहे आत्मा विषय भ्रम परेजुया हे आनात्मा धाःगु कारण बुद्धयात वैदिक वा हिन्दूतयसं नास्तिक धाःगु खः । अफ थज्यागु नास्तिक ज्ञान कालकि नर्क वनीगु प्रचार नं याःगु जुयाच्चन । अफ मिइ घ्यः थपयायेगु कथं रामायण्य बुद्ध व बौद्धत नं खुं जुगुलि खुंतयत सजाय बिईगु आदेश जुजुं (किजा) भरतयात बिइगु खः । अफ सीमा उलङ्घन यानाः अनात्मा मानेयाइपि नास्तिक खः, म्लेच्छ खः, अधर्मी खः, धर्म नाश याइपि खः धकाः बौद्धतयगु नाश, विनाशया निति कल्कि अवतार कायेगु धकाः कल्कि पुराण हे तयार याःगु दु ।

थज्यागु परिप्रेक्ष्य थ्व सफूति मनूतयके दुगु अनात्मा विषयया भ्रम निर्मूल यायेगु नापं अनात्माया व्यावहारिक प्रयोगयात प्रष्ट यायेफतकि रामायण वा कल्कि पुराण सिर्जना याःगु भ्रम निर्मूल यायेत ग्वहालि जुइगु जुल । थुके याना रामायण व कल्कि पुराणया विश्वास याना बुद्ध तथा बौद्धप्रति घृणा याना बुद्धशिक्षा बोधमयापि नरकगामी जूपि हिन्दू वा वैदिकतय वर्तमान सन्तानतयसं थःगु पूर्वजपिन्सं थे नरकगामी जुइगुपाखे बचे जुइफइगु जुल । अफ बालाक समभदारी वा ज्ञान कायेफुसा सुगतिगामी नापं निर्वाण प्राप्त यायेगु अवसर समेत दइगु जुल । थ्व धापूया अर्थ वैदिक वा हिन्दू तयगु सोचाइ व्यवहार्य आमूल परिवर्तन हया क्रान्ति जुइगु निश्चित खनेदु ।

थज्याःगु महत्त्वपूर्ण विषय अनात्मसम्बन्धित च्वयातःगु थ्व सफूति बौद्ध वा बोध जुइमाःगु समुदायनं यथार्थप्रति स्वयम्भूया मिखा चाला बुद्धशिक्षाप्रति गौरव याये फयेमा अलेय आत्मसम्मानपूर्वक बौद्ध खः धाये फयेमा धकाः कामना यानाच्चना ।

जुइमा सद्धर्म चिरस्थायी, लोक जुइमा सुखीसदा ।

साधु साधु साधु । त्रिरत्न शरण ।

- भदन्त सम्यक् सम्बोधि "प्राणपुत्र"

घुमन्ते भिक्षु

लुम्बिनी सम्बत् १४ विज्जाण, २६३७, July 14, 2013

शौकन्हय - स्वयम्भू चैत्य बुद्धविहार, उर्लावारी ।

फोन - ९८४७६३५७७०

इमेल - psamyaksambodhi@yahoo.com

जटिल खँया सरल व्याख्या

नेपालभाषाया माध्यम च्वयेगु यानाच्चंगु बौद्ध साहित्यया ख्यलय् वरिष्ठ च्वमि भाजु लोकबहादुर शाक्यया थःगु हे अलग्ग थाय् दु । सरल भासं कडा खँ च्वइम्ह च्वमिया रूप्य् वय्कःया पहिचान स्थापित जुइधुकूगु अज्याःगु हे कडा तर सत्य खं च्वयादीगु कारणं गबलें गबलें वय्कःया च्वसा विवादय् लाःगु नं भीसं खना । तर अथे धकाः वय्कः लिचिलिम्ह च्वमि मखु । केवल च्वयेगु लागि मखु छुं ठोस खँ पाठकया न्हयःने तयेगु लागि वय्कलं च्वयेगु यानादी । वय्कः च्वसा जक मखु आचरणं नं छम्ह विशुद्ध बौद्ध खः । बौद्ध विद्वान खः ।

नेपालभाषा व खस नेपाली भासं वय्कलं च्वयादीगु च्वसुत थीथी पत्रपत्रिकाय् इलय् ब्यलय् पिहाँ वः । उकीमध्ये नेपालभाषा न्हिपौ 'सन्ध्या टाइम्स' नं छगू लाः । वय्कःया च्वसु प्रतिक्षा यानाः हे ब्वनीपि ब्वमिपिनि बिस्कं पुचः दु । थ्व वय्कःया च्वमि जुयाया पुँजी खः । थम्हं च्वयागु च्वसुत छथासं मुका वय्कलं थीथी संग्रहत नं पिथनेगु यानादीगु दु । उकी मध्ये दकलय् लिपांगु संग्रह जुयाः पिदनाच्चंगु दु थ्व सफू । थ्व सफुली वय्कलं ज्वनादीगु विषय अतिकं गहन जू- अनात्म । बुद्धधर्मयात विज्ञानलिसें तसकं सतीगु धर्म धाइ । अथे धाःगुया छता कारण बुद्धधर्म विश्वास याइगु छता सोच खः अनात्म । आत्माया खँ ल्हायेबलय् परमात्माया खँ, परमात्माया खँ ल्हायेबलय् द्यःया खँ वइ । बुद्धधर्म द्यःया अस्तित्वयात स्वीकार मयाः । अस्तित्वयात स्वीकार मयाःगु जक मखु संसारय् द्यःया अस्तित्व दु धकाः गुकियात आधारया रूप्य् कयातःगु उगु आधारयात तकं बुद्ध हाथ्या बियाबिज्याःगु खः । व हाथ्यायात थौ वयाः विज्ञानं पुष्टि यानाबिल । अय् जुयाः वैज्ञानिकतय्सं बुद्धधर्मयात 'विज्ञान-मैत्री' धर्मया रूप्य् स्वीकार याःगु

खः । द्यःया अस्तित्वया खँ थ्व ब्रह्माण्डया सृष्टिलिसे स्वानाच्चंगु दु । भी म्वानाच्चनागु थ्व ब्रह्माण्डया सृष्टि सुनां यात धइगु न्ह्यसः वइबलय् तत्कालिन ऋषिमुनि व विद्वान् तयसं द्यवं थुकिया सृष्टि याःगु खः धकाः लिसः बिल । ब्रह्माण्डया श्रृष्टि याःम्ह जुयाः ब्रह्माण्डय् द्यःया अस्तित्व नं स्वीकार याःगु खः । तर बुद्धं धयाबिज्यात ब्रह्माण्डया श्रृष्टि द्यवं याःगु मखु । ब्रह्माण्ड श्रृष्टिया भौतिक कारण दु । ब्रह्माण्डया रचना द्यवं मखु अन्य कारणं जूगु खः धइगु खँ थुइकेत भीत २५०० दँ माल । विश्वप्रसिद्ध भौतिकशास्त्री अल्बर्ट आइन्स्टाइनं जब 'बीग ब्याङ्ग' सिद्धान्त प्रतिपादन यानाः ब्रह्माण्ड सृष्टि जूगुया तथ्य खँ सार्वजनिक यात, तब विश्वं सिल- ब्रह्माण्डया रचना द्यवं याःगु मखु । बुद्धं २५०० दँ न्ह्यः धयाबिज्याःगु खँ अल्बर्ट आइन्स्टाइनं २५०० दँ लिपा विज्ञानसम्मत ढङ्गं प्रमाणित यानाः क्यनाबिल । अय् जुयाः आइन्स्टाइन थम्हं नं धयादीगु जुयाच्चन- थ्व संसारय् विज्ञानया सतिक लाःगु गुगुं धर्म दुसा व बुद्धधर्म हे जक खः ।

जब ब्रह्माण्डया रचना द्यवं याःगु मखु धइगु खँ वइ, तब द्यः मदु धइगु खँ सिद्ध जुइ । जब द्यः मदु धइगु खः, सिद्ध जुइ तब परमात्मा मदु धइगु नं सिद्ध जुइ । जब परमात्मा मदु धइगु सिद्ध जुइ, तब आत्मा मदु धइगु नं सिद्ध जुइ । गन आत्मा मदु, अन अनात्म जुइ । च्वमि लोकबहादुर शाक्यया च्वसुतयसं भीत अनात्मया जटिल खँत सरलभासं थुइका बी । वय्कःया च्वसु ब्वनाः सकलै बुद्धं पाखे न्ह्याः वने फइ धकाः आशा याये । च्वमि, सम्पादक व पिकाकयात सुभाय् बी ।

- सुरेश मानन्धर

(सम्पादक- सन्ध्या टाइम्स)

बेथिति सुधार निमित्त हःपा

ज्याथम्ह च्वमि तर ल्याय्म्ह समाज सुधारक लोकबहादुर शाक्यजुया थ्व स्वंगुगु च्वसु मुना जुल । थुगुली दुथ्याःगु फुकथे च्वखँ विशुद्धानन्द 'प्राणपुत्र' भिक्षुपाखे अनुदित परमार्थ ज्ञान-दर्शन' ब्नाःलि वय्कःया मन-मस्तिष्क्य पिदंगु लिच्चःयात वर्तमान सामाजिक व राजनीतिक परिवेश्य स्वाकाः च्वसुया आकार काःगु चिन्तन मनन खनेदु ।

थनि १८ दँ न्ह्यो खस भास्य रूपान्तर जूगु थ्व सफू थनि म्होनं ४५-५० दँ न्हापा हे थुकिया मू च्वमि बौद्धर्षि महाप्रज्ञाया च्वसां पिहाँवःगु बःचाधंगु बौद्धदर्शनसम्बन्धी ग्रन्थ खः । थुगु सफू सामान्य बुद्धधर्मया मेमेगु सफूलिसे निता खँया कारण विशेषतायुक्त व उल्लेखनीय तायेका । न्हापांगु खः थ्वया प्रस्तुतिकरण शैली, निगूगु, च्वमिया अनुभवया आधार्य तिसिनातःगु सारपूर्ण बौद्ध शिक्षाया आधारभूत ज्ञान ।

महाप्रज्ञाया मेमेगु सफुली व उपदेश बीगु शैली नं थुजोगु हे प्रश्न-उत्तरया थासा लुइकेफु, गुगु अनयात दुनेनिसँ चित्तय ल्वःगु महसूस जू । थ्व हे कारण अनयागु धर्मदेशना व पुस्तिकादि मेमेपिनि तुलनाय अप्वः लोकहवाः । थुगु सफुली अनया तचकं सत्तीम्ह भिक्षु शासनज्योतिपाखे सुं नं बौद्ध-दर्शनया जिज्ञासु वा विद्यार्थीया नुगलय् दनीगु न्ह्यसः, शंका वा जिज्ञासायात मुखरित याकाः छम्ह गुरुपाखे उकिया प्रत्युत्तर व उपमासहित व्याख्या याकाः जिज्ञासा वा ज्ञानया प्याय्चाः लंका बीत फक्व सरल शब्द व शैलि कुतः जूगु खनेदु ।

लोकबहादुरजु थःथम्ह च्वमि धाये उलि मयेकू, गुलि कि समाजया बेथिति व विकृति न्हंकेगु अभियानया न्हेलुवा धायेबले येकादी । उकिं

अनया च्वसा थ्व हे उद्देश्यं उत्प्रेरित जुइगु स्वाभाविक नं जुल । वर्तमान बौद्ध समाज व संस्थातयगु गतिविधि व क्रियाकलाप विशुद्ध बौद्ध विनय विधानया अमुली लनेगु वय्कया पुलांगु बानिथे हे जुइधुकल । उकथं महायान-दर्शन उलि विकृति मतायेकू गुलि वज्रयान, थेरवादया दौजोस ।

सफूया च्वसुया विषय थीथी जूसानं विशेष यानाः 'अनात्मवाद' यात ध्वाथुइकेगु च्वमिया कुतः खनेदु । बुद्धवादयात स्वंगू शब्द धायेबले नं-अनित्य-दुःख अले अनात्म ! अर्थात् वैदिक सनातन (हिन्दू) या पाय्छि विपरित, इमिगु दर्शन स्वंगू हे खँगोलं धायेबले सत्-चित्त-आनन्द ! थुजोम्ह बुद्धयात 'अवतार' शास्त्र दयेकूगु काइते ज्या मखुला?

सामान्य मनुखं थुइगुयात 'अर्थ' जक धाइ, तर पदार्थया दुने थ्यंक दुबिनाः थुइका कायेगुयात परम+अर्थ= परमार्थ धाइ । थुजोगु दृष्टि प्राप्त यायेत ऋत, चिन्तन व भावना स्वथी उपाय छ्यलेगु याइ । थुकथं प्राप्त ज्ञान तायेकाः महाप्रज्ञां थःगु सफूया नां 'परमार्थ ज्ञान-दर्शन' बिल जुइमाः । थुगु सफू ब्वने मखपिन्त उकिया 'प्रसाद' कथं थुगु सफुलिं सवाः बिइगु आशा याये ।

थ्व इवःच्वमि थूकथं आत्म=थः अले थम्हं धैथे मदुगु थ्व संसारय (अनात्म) थःगु चित्तयात थःगु वशय् तयाः लोककल्याणया ज्या यानाव च्वनेगु हे बुद्धभाव खः । अस्तु ।

- लाभरत्न तुलाधर

सिपुन्ही ११३४

चमिया थःगु खँ

भिक्षु विशुद्धानन्द प्राणपुत्रं अनुवाद याःगु, बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञाकृत 'परमार्थ ज्ञान-दर्शन' सफूपाखे अनात्म तथा अनीश्वरवाद विषयस आपालं ज्ञान कायेफुगुलिं दकलय् न्हापां वसपोलपिनि प्रति कृतज्ञता प्रकट यानाच्चना । थ्व सफूया लिधंसा कया नापं थःगु बिचाःनं दुथ्याकाः थी थी च्वसुत च्वयागु खः । विश्वया अप्वःथे धर्मय् ईश्वरयात सर्वशक्तिमानया रूपय् कयातःगु दु । सिद्धार्थ कुमार प्रतिपादन याःगु बुद्धधर्मय् अनीश्वरवादया सिद्धान्त नालातःगु दु । उकिं बुद्धधर्मय् थःगु मौलिक सिद्धान्त दयाच्वन साधारणया थ्व जुइके थाकु जुल । तर थ्व सिद्धान्तयात बोध याये मफयेकं यथार्थ बुद्धधर्म थुइके मफइगु जुल । नापं थ्वपाखे बुद्धधर्मयात वैज्ञानिक दृष्टिकोणया रूपय् कयातःगु खनेदु । प्राणी अप्राणी सम्पूर्ण जीव पदार्थ हेतुप्रत्ययया लिधंसाय् उत्पत्ति जुइगु वैज्ञानिक दृष्टिकोण नालेत आधार चूलानाच्वंगु दु । यथार्थय् प्रत्येक देवदेवीया गुणत दु । उपि गुण नालाकायेगु निति थी थी देवदेवीपिनिगु मूर्तियात मानेयाना वःगु खः । देवदेवीपिन्त सर्वशक्तिमान् ईश्वरया रूपय् मकाइगुलिं बुद्धधर्मयात अनीश्वरवादी धयातःगु जुल । थ्व विषय 'परमार्थ ज्ञान-दर्शन' सफूपाखे स्पष्ट बोधयाये फइगु जुल । अनित्य धइगु संसारय् उत्पन्न जूइगु प्राणी अप्राणी दक्व नित्य जुयाच्वनी मखु । समाप्त जुयावनी, स्यनावनी, सिनावनी, परिवर्तन जुयावनीगुलिं अनित्य धाःगु खः । पुनर्जन्म धयागु आत्मा सरेजुया जन्म जुइगु मखु । क्लेशपाखे संस्कार प्रवाहित जुया वना प्राणी उत्पन्न जुइगु खः । काशी सम्पूर्णानन्द विश्वविद्यालयया प्रमुख पण्डित जगन्नाथ नेपालय् वःबलय् यदि आत्मा दुगु खःसा मरण हे जुइमखु धकाः देशना यागुलिं न आत्मा मदुगु सिद्धान्त छर्लङ्ग जुल । मेगु छगू उपमाकथं वायरलेसय् मेशिनय् अप्रेटर प्रयोग याःगु शब्द गनया लागी छ्वःगु खः अनया स्पीकरय् उत्पन्न जुवनी । थुखे धाःगु कथया आखः फरक मजुसे उखे प्रकट जुइ । यथार्थ खँला छुं न ब्यावनीगु मखु केवल माइक न्हयःने

प्रशारित शब्दया संस्कार जक नम्बर मिलेजूगु थासय् उत्पन्न जूगु खः । थुके न छुं आत्मा दुगु मखुसे प्राणीपिनिगु कर्मविपाकया तत्त्वकथं संस्कार जुया उत्पन्न जूगु खः धकाः थुइकेगु उचित जुइ ।

थ्व सफू 'परमार्थ ज्ञान-दर्शन' या आधार कया च्यागु १७ पु च्वसु नेपाल भाषाय् सन्ध्या टाइम्स न्हिपौलय् प्रकाश जुइधुकूगु अले नेपाली भाषाय् 'आनन्द भूमि' लय् पौलय् प्रकाश जुगु ९ पु च्वसु संकलन जुया तयार जूगु खः । उकिं आनन्द भूमि लय्पौ तथा सन्ध्या टाइम्स न्हिपौया परिवारपिन्त सुभाय् देछाना च्वना । थ्व सफू पिथनेत माःकथं सम्पादन यासे नामाकरण तथा डिजाइन नापं मिलेयानाः अमूल्य योगदान यानाबिज्याःःः श्रद्धेय भिक्षु कोण्डन्यप्रति कृतज्ञता प्रकट याना । थ्व सफूस थःगु अमूल्य भावना प्रकट यानाबिज्याःःः श्रद्धेय भिक्षु विशुद्धानन्द 'प्राणपुत्र' तथा सन्ध्या टाइम्सया सम्पादक आदरणीय सुरेश मानन्धर अले सुधारवादी च्वमि बौद्ध विद्वान लामरत्न तुलाधरप्रति नं कृतज्ञता प्रकट याना । नापं आइडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेस परिवारयात नं सुभाय् देछानाच्वना ।

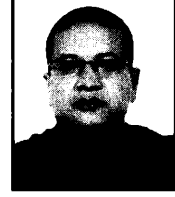
पुखूया लः लिकुना च्वनीगु, मलमूत्र नं ल्वाक ज्याना च्वनीगुलिं दुर्गन्धित फोहर जुइगु जक मखु थी थी कीटपतङ्गपिनि जातपात कथं भेद जुयाच्वनी, तःधिकम्ह न्या चीधिकःःः न्यायात नुना छ्वइगु आदि राग, द्वेष, मोहरूपी जंजाल जायाच्वंगु भ्यातनालं बुयावःगु पलेस्वाँ भ्यातनालं मथिइक शुद्ध जुया, नस्वाः वयेक थहां वइगु खः ।

दुर्गन्धित पुखूरूपी थ्व संसारय् न अन्याय अत्याचार, भ्रष्टाचार, जातपातया भेदभाव, संकुचित भावना, बलात्कार, अपहरण, मनुखं मनु हे संहार आदि अनेक विकृति दयाच्वंगु स्थलय् जन्म जूपि मनुत पलेस्वाँ थें शुद्ध जुइफःसा निर्वाणया लँपुइ थ्यनीगु जुल । सिद्धार्थ कुमार पलेस्वाँ थें विश्वया जंजालय् मथीक शुद्ध जुया बिज्याःगुलिं बुद्ध जुयाबिज्याःगु खः । अमर आत्माया जंजालय् फसे जुलकि नं प्राणीमध्ये सर्वश्रेष्ठ धायेकाः च्वपि मनुतयगु जीवन सफल मजुइगुलिं अनात्मया दुर्ग्यगु सिद्धान्त थुइका भ्यातनालय् बुयावइगु पलेस्वाँ थें शुद्ध जुया निर्वाणया लँपुस न्हयज्यायेत थ्व सफूपाखें प्रेरणा बिये फतसा च्वमिया कुतः व सफूया उद्देश्य सफल जूगु भाःपिये ।

- लोकबहादुर शाक्य

सम्पादकया कलमं ....

‘अनात्म’ विषय गम्भीर विषय खः । सर्वसाधारण मनूत आत्मा, परमात्मा (ब्रह्म), ईश्वर आदि अदृश्य व अलौकिक ज्याखंय तक्यनाच्चनी । वेदान्त दर्शनकथं आत्मा धयागु सकल प्राणीपिके दुगु जीवात्मा व चेतन-तत्त्व खःसा विश्व धयागु ब्रह्माण्ड खः, माया खः । परमात्मा व पर-ब्रह्मयात निर्गुण, निराकार व सच्चिदानन्द स्वरूप ईश्वरीय अविनाशी तत्त्वया रूप्य

कयातःगु दु । वेदान्त दर्शनया मूल आधार ब्रह्मसूत्र धाइ, उकीच्चंगु भाष्यय आधारित थी थी प्रचलित न्यागु सम्प्रदायत खः- शङ्कराचार्यया अद्वैतवाद (शारीरिकभाष्य), रामानुजाचार्यया विशिष्टाद्वैतवाद (श्रीभाष्य), मध्वाचार्यया द्वैतवाद (पूर्ण प्राज्ञभाष्य), निम्बार्काचार्यया द्वताद्वैतवाद (सौरभभाष्य) व बल्लभाचार्यया शुद्धाद्वैतवाद (अणुभाष्य) । थुकी मध्ये शङ्कराचार्यया अद्वैतवादयात आपालं च्छायेगु याः, थुकिया मू मान्यता धयागु ‘तत्त्वमसि’ यानि कि ‘तत्’ धयागु परमात्मा (ब्रह्म) व ‘त्वम्’ धयागु आत्मा (जीवात्मा) अले ‘असि’ धयागु खः धयातःगु दु । थुकथं जीवात्मा व परमात्माया अभेद अस्तित्वयात अद्वैतवाद-दर्शनं स्वीकार यानातःगु दुसा आत्मा व परमात्मायात छगू हे खः धयागु चिन्तन अद्वैत दर्शन खः ।

पूर्वीय दर्शनमध्ये वैदिक दर्शनयात नं माने मयासे कुखिनीपि परापूर्वकाल्य हे दुगु खः । वेदयात प्रमाण मानेयाइपि आस्तिक जुल, माने मयाइपि नास्तिक जुल । आस्तिक दर्शनकथं वैदिक-दर्शन षडदर्शनया रूप्य, खुगू प्रचलित दर्शन दु-न्यायदर्शन (गौतम ऋषिद्वारा प्रवर्तित), वैशेषिकदर्शन (कणादमुनि), साङ्ख्यदर्शन (कपिल), योगदर्शन (पतञ्जलि), मीमांसादर्शन-पूर्वमीमांसा (जैमिनी) व प्रणीत वेदान्तदर्शन-उत्तर मीमांसा (बादरायण ब्यास) । थुपि खुगूलिं दर्शनं ईश्वरया अस्तित्वयात छुं गुगुरुप्य नं स्वीकार याः, आत्मा व परमात्मायात नं माने याः । आत्मायात अजन्मा, नित्य, चिरन्तन, अविनाशी तत्त्वया रूप्य वर्णन यानातःगु दु । थुकथंया वैदिक-दर्शनविरुद्ध बौद्ध-दर्शन, जैन-दर्शन, चार्वाक-दर्शनलगायत दर्शनं उगू इलय हे अलग-पृथक अवधारणा न्हयबःगु खः । बौद्ध र जैन दर्शनं वेदयात माने मयाःसां पुनर्जन्मयात माने याः । बौद्ध-दर्शनया ल्याखं माध्यमिक, योगाचार, सौत्रान्तिक व वैभाषिक क्रमशः विकसित दर्शन नं न्हयथनेबहःजू ।

बुद्धया शिक्षा व दर्शनयात त्रिलक्षण शिक्षाकथं नालेगु याः । अनित्य, दुःख व अनात्मयात त्रिलक्षण शिक्षा धाइगु खः । आत्मायात नित्य, ध्रुव, शाश्वत माने मयासे अनीश्वरवादी शिक्षा प्रवाह याःम्ह बुद्ध पुनर्जन्मयात माने याः । रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञानरूपी पञ्चस्कन्धयात अनित्य आत्मा भाःपियेगु भ्रम खः, दिग्भ्रमित जुया न्हयानाच्चनेगु जीवनशैली खः धयागु खं बुद्ध व निगण्ठपुत्र चूलसच्चकया दथ्वी खंल्हाबल्हा स्पष्ट याः-

चूलसच्चक- रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान जिगु आत्मा खः । यक्व-यक्व जनसमुहलं थथे धयाच्चन, स्वीकार यानाच्चन ।

बुद्ध- अग्निवेश ! छु मूर्धाभिषिक्त (राज्याभिषेक जुइधूकूम्ह) क्षेत्रीय जुजुं थःगु राज्य दुने सुयात 'स्या' धकाः आदेश बियाः स्याके फइला? थ्वयात च्याकि' धकाः आदेश बियाः च्याके बी फईला? 'देशं पितिना छ्व' धकाः आदेश बिया देशं पितिना छ्वये फइला?

चूलसच्चक- भो गौतम ! जुजुं थःगु राज्यया दुने उकथं आदेश बियाः ज्या याकेफु । उकथंया ज्या याके थाकु मजू, याकेफइ, अःपुक हे याकेफइ ।

बुद्ध- अथेखःसा अग्निवेश ! रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान जिगु आत्मा खः धाइम्ह छ, उपि फुकं छँगु अधिनय् दुला? उपि थथे जुइमा, अथे जुइमा धकाः थःगु वशय् तया तयेफुला?

चूलसच्चक- भो गौतम ! उपि छुं न जिगु अधिनय् म्दु । उपि नित्य मखु, फुकं अनित्य खः ।

बुद्ध- गुगु अनित्य खः, व दुःख खः । गुगु अनित्य, दुःख खः व अनात्म खः । उकियात थ्व जि खः, थ्व जिगु खः, थ्व जिगु आत्मा खः धकाः उकी हे लिप्त जुयाच्चन धाःसा दुःखं मुक्त जुये फइमखु । "अग्निवेश ! थन, जिमि श्रावकपिसं भूत, भविष्य, वर्तमानयागु शरीरया दुनेपिने, तःधंगु चीधंगु (स्थूल वा सूक्ष्म), दीन वा उत्तम, तापागु वा सतिगु गुलि नं रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान दुगु खः, उपि सकतांयात- 'न थ्व जिगु खः', 'न थ्व जि खः', 'न थ्व जिगु आत्मा खः',- थुकथं उमित यथाभूत सम्यक् प्रज्ञा खंकी । थुकथं जिमि श्रावकपि शास्ताया शासनय् च्वनाच्चनी ।" (चूलसच्चक सुत्त, मज्झिमनिकाय)

आत्मा व लोक शाश्वत खः, थ्व हे सत्य खः, मेगु फुक्क तुच्छ खः — (पासादिक सुत्त, दीनि) धाइपिनिगु जमात न्हापा नं दु, आः नं दु । तर बुद्ध स्वयं अनात्मवादी खः, अनीश्वरवादी खः । बुद्ध आत्मावादीपिनिगु समालोचना याःगु दु, बुद्धया शिक्षा अले बुद्ध-दर्शनया पृष्ठभूमि अनित्य, दुःख, अनात्मवाद व अनीश्वरवाद खः । बुद्धकालीन इलय् आत्मा-लोक आदि ६२ प्रकारया धारणागत विभिन्न दृष्टिकोण बारे दीघनिकायया ब्रह्मजाल सूत्र पठनीय जू । "आत्मा यदि स्थूल (ओलारिक) रूप

दुगु प्यंगू महाभूत बनेजुगु, प्ये प्ये नसा (कवलीक आहार) नइम्ह खः धयागु खँ त्वःता छ्व, सुं गुम्ह मनूया मेगु हे संज्ञा उत्पन्न जुइ, मेगु हे संज्ञा निरोध जुइ, अथे जुया संज्ञा मेगु हे जुइ, आत्मा मेगु हे जुइ । धकाः पोड्डपादयात बुद्ध बॉलाक स्पष्ट यानाबिज्याःगु खः (पोड्डपाद-सुत्त, दीघनिकाय) । भीके दयाच्चनीगु प्यंगू उपादान (आग्रह, ग्रहण) त काम (इन्द्रियभोग), दृष्टी (धारणा), शीलव्रत व आत्मावाद उपादान सकतां त्वःता परिज्ञावादी जुये अःपु मजू । गुबले अविद्या नष्ट जुइ, उबले विद्या उत्पन्न जुइ, अविद्याय विरागं अले विद्याया उत्पत्तिं काम-उपादानयात ज्वनी मखुत, दृष्टि उपादानयात ज्वनी मखुत, शीलव्रत उपादानयात ज्वनी मखुत, आत्मवाद उपादानयात ज्वनी मखुगु कारणं भयत्राश जुइमखुत, भयत्राश मदय्वं थ्व हे शरीरय निर्वाण प्राप्त जुइ धयागु खँ चूलसीहनाद-सुत्त, मज्झिमनिकायय बुद्ध कनाबिज्याःगु लुमके बहःजू ।

थथे हे मिलिन्द-प्रश्न ग्रन्थय भन्ते नागसेनं ना केवल व्यवहारया निति संज्ञा मात्र खः, धाथे ला थुजाम्ह सुं आत्मा वा पुद्गल मदु धकाः रथया उपमाय पुद्गल मीमांसा न्हयब्यातःगु उत्कृष्ट नमूना खः । पुद्गल, जीव, आत्मा वा सत्ता अलग विशेष छुं मदु । आनात्मवादयात पुद्गल नैरात्म्य नं धाः । छुं नं सत्ताहीन पदार्थ प्राप्तिया लागीं धावेजुइगु, उद्योग यायेगु गथे मूर्खता ज्या खं खः, अथे हे द हे मदुगु आत्माया मालेज्या नं उकथं हे खः, परमात्माया ला खं हे मन्त । थ्व जिगु आत्मा नित्य, ध्रुव, शाश्वत तथा अपरिवर्तनशील खः, अनन्तकालतक थथे हे जुयाच्चनी धकाः मत्ति तयेगु मनस्थिति-धारणायात बुद्ध स्पष्ट रूपं हे धयाबिज्याःगु दु- "अयं भिक्खवे, केवलो परिपूरो बालधम्मो अर्थात् भिक्षुपि ! थुकथया भावना अर्थात् मनोवृत्ति मूर्खतापूर्ण ज्याखं (बोलधर्म) खः ।"

उपरोक्त उल्लेखित बुद्धशिक्षाय आधारित अनात्म-दर्शन गम्भीर विषयवस्तु बारे सरलिकृतरूपं च्वमि लोकबहादुर शाक्य इलय बिलय थी थी विषयगत विधायत कःघानाः च्वयातःगु च्वसुमुना खः- "अनात्म" । बौद्धर्षि महाप्रज्ञाकृत "परमार्थ ज्ञान-दर्शन" (नेपाली अनुवाद- भिक्षु सम्यक् सम्बोधि प्राणपुत्र) यात सन्दर्भ श्रोत ग्रन्थकथं भाःपिया च्वयातःगु नेपालभासं १७पु अले नेपाली ९पु च्वसुया छथाय मुनाज्यां पिज्वःगु मुकं २६पु च्वसा कृति खः- "अनात्म" । च्वमि लोकबहादुर शाक्य वयोवृद्ध अवस्थाय थ्यंकाः, अफ ८५ बसन्त पार अवस्थाय नं घिसिमिसि धायेक थःगु वैचारिक अवधारणायात धर्म, समाज व राजनीतिक वृत्तय रचनात्मक सुधार, सकारात्मक चिन्तनया प्रवाहया लागीं समसामयिक विषयवस्तुयात कःघानाः स्याचुक धायेमाःगु खं घाकातःगु धार्मिक-सामाजिक कृति खः- "अनात्म" । धर्मसम्बद्ध संस्कार व संस्कृति अले कट्टर परम्पाररूपी थथ्याः व क्वथ्याः भाव त्वःता जातीय अभिमान, पूर्वाग्रही सोचविचार व परम्परायात हाकुतिनाः धर्मया मर्मअनुरूप सही विधिव्यवहार छ्यलाबुला

यासे साम्प्रदायिकभाव न्हंकाः धर्मसमन्वयभाव बलकेमाल धयागु धार्मिक-समाजिक-सांस्कृतिक पक्षयात सुथालाका वनेत परिवर्तनमुखी नस्वाः सन्देश हवलातःगु स्वामाःरूपी थी थी च्वसुमुना खः- "अनात्म" । लोकंहवाःगु नेपाल भाषाया न्हिपौ सन्ध्या टाइम्सय तःदँ न्हयवःनिसे बुधवार दिया छम्ह ग्यसुलाःम्ह स्तम्भकारकथं थःत पाठकजन दथ्वी पिब्येत ताःलाःम्ह, लिसें नेपाःया न्हापांगु बौद्ध मासिक आनन्द-भूमिया नियमित च्वमिकथं परिचित व्यक्तित्व लोकबहादुर शाक्यया पिदनेधुकूगु प्रगतिशील लिसें सुधारमुखी लेख-रचना-च्वसु छथाय् मुनेगु ज्यां पिलूगु सम्पादन कृति खः- "अनात्म" ।

नेपाल भाषा साहित्यिक ख्यलय् स्थापित लोकंहवाःम्ह प्रगतिशील समालोचक लाभरत्न तुलाधरपाखें "जगतोहिताय" (२०६१), "निर्वाणया त्वायः" (२०६७) धुका पिदंगु थुगु "अनात्म" च्वसुमुना कृतिस न्हापाथेतुं नेपाल भाषा व नेपाली भाषा निगू भाय्या च्वसु दुथ्याकेगु हे ज्या जूगु दु । च्वमि व थुगु सफूया म्हसीकालिसें मंखना, पताः व भूमिका च्वज्यां "अनात्म" कृतियात च्वछायेगु ज्या जूगु दु, उपि श्रद्धेय प्राणपुत्र भन्ते, लोकंहवाःम्ह पत्रकार सुरेश मानन्धर अले समालोचक लाभरत्न तुलाधरपिनिगु ग्यसुलाःगु पलाःयात च्वछासे सकलसितं मैत्रीपूर्ण भिन्तुना । विशेषतः च्वमि लोकबहादुर शाक्ययात रचनात्मक परिवर्तनमुखी च्वसा ख्यलय् धिसिधाःगु पलाः छिनातुं च्वनेफयेमाः लिसें सोको रोगो विनस्सतु धकाः मैत्रीकामना ! पिकाक परिवार, उदेन न्हूसाय्मि, राजकुमार छुका अले इलय् हे सफू पिथनादीम्ह आइडिएल पिन्टिङ्ग प्रेसयात नं साधुवाद ।

अनात्मवादसम्बन्धी छुं खं थुइकेगु चिन्तन-मन्थनया ज्या यायेत थुगु सफलं तिबःला अवश्य हे बिइ, ब्वनामिपिसं धैर्यतापूर्वक हे ब्वनी, अले सुसाः चिन्तामि थःगु धार्मिक कुतः सफल भाःपिये, सकसितं साधुवाद । अस्तु ॥

चिरंतिदठतु सद्धम्मो ।

लुहति पुन्धि
२ वैशाख, २०७१

कोण्डन्य
बुद्धविहार, भृकुटीमण्डप
gkondanya@gmail.com

धलः

क्र. ल्या.	शरषक	पृष्ठ
१.	प्रज्ञाया कसलइ थयंकेत मलथ्या वलशुवास बाधा	१
२.	वलज्ञानसम्मत तरलकां धरुम थुडुकीपलं अभाव	५
३.	दुःखया कारण हा नापं ल्यहें थनेगु पुरुषार्थ	९
ॡ.	अज्ञानताया कारणं 'जल व जलगु' या भ्रम	१३
५.	प्रज्ञाया प्रयोग यानाः जक भवचक्रं मुक्तल	१६
६.	ईशुवर मखु वलशुवसृष्टा : गुणयुक्तसा मात्र देवता	१९
७.	वलज्ञानया जलं खल कल धरुमय् तनुत्रमनुत्र लोप	२२
८.	संस्कार व संस्कृतलइ सनुदरुभया अभाव	२५
९.	वलज्ञानया कसलइ 'ईशुवरवाद'	२८
१०.	'आत्मा' माने मयाःसां पुनरुजनुमय् वलशुवास	३१
११.	बारुम्बार जनुम कायेमुवाःलीगु नलरुवाण लुखा	३ॡ
१२.	धरुमया खोल दुने बवलंगु अधरुम सुधार	३७
१३.	बुदुधयान दुने मुवानाच्चवंह छुँ - ईशुवरवाद	ॡ०
१ॡ.	बुदुधरुमया वैज्ञानलक दृष्टलकोण	ॡ३
१५.	चलतुतं वुयाप्त संसार हे शीलालकरण	ॡ६
१६.	लुम्बलनी वलकास : दुनुदु-अशानुतलया नलकास	ॡ९
१७.	वलज्ञानया कसलइ अनातुमवादया जाँच	५२

(उपरोक्त फुक चवसुया सनुदरुभ सफू : बौदुध ःषल महाप्रज्ञाकृत 'परुमार्थ ज्ञान-दरुशन'
अनुवादक, भलकुषु वलशुदुधाननुद 'प्राणपुत्र')

१.

प्रज्ञाया कसिड् थ्यंकेत मिथ्या विश्वास बाधा

कां पत्याःया मू हा :

संसारय् सर्वश्रेष्ठ प्राणी धायेकाच्चपि मनू जुयां न अप्वःसिनं थःगु कर्तव्य मसियाच्चंगु दुर्भाग्य धायेमाल । थीथी प्रकारया धर्म दु । थःथःगु धर्म तःधं धकाः न धयाच्चन । सम्प्रदाय पतिकं द्यः न दयाच्चन । छगः छद्यनिसें भिखुगः छद्यं दुपि देवतापि खनेदु । निगःनिसें द्वःछिगः मिखा दुपि देवतापि दु । निपानिसें द्वःछिपा ल्हाः दुपि देवतापि दु । तुयू, वंचुगु, वाउंगु, म्हासुगु वर्णपि देवता खनेदु । सु द्यः तःधं धकाः न थुइके फुगु मखु । दुःखमुक्त याइम्ह ज्ञान दाता छम्ह न खंके मफु । छम्ह छम्ह द्यःया छगू छगू मन्त्र दयेकाः देवता साधना यायेगु विधि दयेकाः मनं विश्वास याकेगु कथं पूजा-आजा यानाः क्यनातःगु खनेदु । थुपि द्यःपि मध्येय प्रत्यक्ष जुयाच्चपि मनोकामना पुरे याइपि, सन्तान दयेकेत वरदान बीपि, धन सम्पत्ति पुरे याइपि, स्वर्गवास छ्वया बीपि धयातःगु दु । द्यःपित विश्वास मयासे हेला याइपित रोग, शोक, भय आदि दण्ड जुइगु धयातल । थ्वया प्रमाणया निति थीथी कथंया बाखं दयेकाः लोकयात विश्वास जुइकथं कनीगु जुयाच्चन । शंका याये मजिउ, आलोचना याये मजिउ धकाः अन्धविश्वासय् लाकातःगु खनेदु ।

अनात्म / १

असन्तोषया हुनि :

सम्प्रदायपतिकं छगू छगू पर्व दयेकाः पूजा, आज्ञा, होम-यज्ञ आदिया सरजाम यानाः, ध्वजा-पताका मनोरञ्जन जुइक श्रृंगार यानाः, भक्तजन तथा गण्यमान्यपि मुंकाः, प्याखं-म्यै आदि प्रदर्शन यानाः, ध्यबा बियातःपिपाखे भाषण याकाः, भव्य नकाः प्रशंसाया पात्र जुयाः क्यनीगु जुयाच्चन । थुज्वःथाय् जीवन सार जुइगु ज्ञानया उपदेश न्यने दइ मखु । त्वापु यानाः ख्यानाः हालाः षडयन्त्र रचेयानाः नं मनूत मुंकाः शोभा जुइक क्यनीगु जुयाच्चन । थःगु धर्म तःधं यानाः मेगु धर्मयात हेला यानाः हुल्याहा जासुस छ्वयाः नं दबे याइगु जुयाच्चन । थुगु प्रकारं छगू संस्थां मेगु संस्थायात अपमान जुइकथं हालाः सनाजुइपि अवश्य नं शुद्ध जुइ मखुगुलिं सन्तोष यायेगु थाय् आःयात महुनि ।

पुरोहितवादया लिधंसा :

तथाकथित आचार्यपिसं धर्मया ख्वाःपाः पुयाः श्लोक दयेकाः इंचाया धार थःथाय् स्वकाः बाखं कनीपि नं दयाच्चन । धर्म कर्मया फल भोगे यायेमालीगु ज्ञान हे मदयेक यःयःथे सना जुइगु यथार्थ धर्म मखु, ज्ञान मदयेक यःयःथे सनाजूपि अपराधी धायेमाल । श्लोक कथं कलाकारं सुन्दर मूर्ति निर्माण याइ । च्वमिपिसं ध्यबा व नांया नितिं उपन्यास कथं पाय्छि जुइक व्याकरण, कोष, साहित्य, तर्क मिले यानाः इतिहास हे खः कथं बाखं दयेकाः सभा मण्डलय् न्यंकीगु जुयाच्चन । श्रोता वर्ग प्रसन्न जुयाः तारिफ यानाच्चनी । च्वमियात लुंया तक्मा नं बीगु जुल । पर्चा छापे यानाः इनाबीगु नं जुल । दलालं नांया लोभं प्रोपोगण्डा नं याइ । तथाकथित आचार्य थःगु धुकू जायेकी । ज्या सना जूपिसं लबः काइगु नं जुल । दांभरि जूम्हेसिनं ला ब्याज पुले म्वायेक व्यापार याइगु जुल । सुनानं कुंखिनेगु कुतः याःसा द्यः तम्बइ, निन्दा याःम्हेसिगु हि त्वनेफु धकाः ख्याइ । थन बिचाः यायेमाःगु खं आलोचना मजुल धाःसा धर्मय् खिति थाना वइ, निर्मल जुइ मखु । तथाकथित आचार्यपिसं स्वार्थया नितिं अनेक षडयन्त्र याइगु जुयाच्चन । उकिं धर्मया नामय् अनेक जालभेल याइपि महु धाये फइ मखु । थज्याःगु लकसयात पनाः सुधार यायेमाःगु त्वःमंके मजिल । यथार्थ रूपं धर्म चित्त उत्पन्न यायेत आलोचकपित नं शान्त लकसं थुइकाः मनोभावना हीकाः न्ह्यज्याके फयेके माल ।

अन्तात्म / २

अल्प ज्ञानया लिच्चः ग्यानापु :

यथार्थ रूपं धर्मं मथुइक अल्पज्ञ जुयाच्चंपित छलछाम यानाः सःसिउ धायेका च्वंपिसं धर्मया नामय् कतिलाः ज्ञां कयाः जीवन हनाच्चंगु नं खने दयाच्चन । फारफुके बिवाई तन्त्रमन्त्रया आधार कयाः उपचार याइपि न्हापानिसै परम्पराया लिधंसाय् खने दयाच्चन । गनं ला म्वःम्वः जुइक क्यं वःपि दु । गुलिं मतिकुराःतय्सं थः मयःपित बिते याना बिउ धकाः उपचारक यात इनाप याःगु नं खनेदु ।

थौकन्हय् विज्ञानया युगय् स्वास्थ्य क्षेत्रय् आपालं प्रगति जूगु प्रत्यक्ष खनेदु । फलस्वरूप न्हापा स्वयां मनूया सरदर आयु यक्व अप्वः जुइधुंकल । तर अफ नं प्रज्ञा मद्रुपि अले अन्धभक्त जुयाच्चंपि नं यक्व दयाच्चंगुलिं परम्परागत प्रचलनपाखे स्वानातःगु नं प्रत्यक्ष खनेदु । च्वय् न्हयथनागु बयानपाखे नं थ्व खं प्रमाणित जूगु जुल ।

प्रत्येक ज्ञानया दैवीकरण :

समाजय् विद्यमान जुयाच्चंगु स्वनिगःया वज्रयान सम्प्रदायपाखे गम्भीर रूपं वाला स्वयेबलय् यथार्थ रूपं बुद्धधर्मया अःखः ईश्वरवाद, जातपात, मद्य-मांसया प्रचलन आपालं जुयाच्चन । खतुं न्हापा शाह तथा राणाकालय् बुद्धधर्म बांलाक प्रचार याये मजिउगु अवस्थाय् गुरुजुपिसं स्वनिगःया ऐतिहासिक विहार बहिली पूजापाठ कर्मकाण्ड संस्कार यानाः नं बचे याना तल धायेमाःगु अवस्था नं दु । तर थौकन्हय् ई हिलेधुंकल । राज्यया शासन एकतन्त्रपाखे प्रजातन्त्र, आः ला लोकतन्त्र-गणतन्त्र जुयाच्चंगु बांलाःगु प्रगति जुल धाःसां व्यवहारय् छ्यले मफयाः नाजुक अवस्था नं जुयाच्चन । न्ह्यागु धर्मय् नं यथार्थ रूपं धर्म थुइकेगु निति थःथःगु पह नं दीक्षा कायेगु प्रचलनया तातुना धइगु शिक्षा ग्रहण यायेगु खः । उपमाकथं वज्रयान सम्प्रदायया चक्रसंवरया दीक्षा जुयाच्चन । थ्वया तरिका प्रगतिशील खनेदु । मस्तयत् वर्णमाला ध्वाथुइकेगु निति खरायो ख धकाः बंकेगुया लक्ष्य धइगु खराचा क्यनाः ख याकनं वयेकेगु ग्यसुलाःगु उपाय जुल । थ्व हे तरिकां वज्रयान दीक्षायामू धर्म-दर्शन धइगु सप्तत्रिंशत् सम्बोधि पाक्षिका जुयाच्चन । थ्व दर्शन थुइकेगु निति चक्रसंवर वज्रवाराही छम्ह व मेपि ३६ म्ह संवरत सिर्जना यानातःगु जुयाच्चन । थ्वया प्रगतिशील पलाः धइगु छगू छगू

दर्शनया छम्ह छम्ह द्यः सिर्जना यानाः वर्णमाला कथं सप्तत्रिसत् सम्बोधि
पाक्षिका (स्मृत्युप्रस्थान-४, सम्प्रहाण-४, ऋद्धिपाद-४, इन्द्रिय-५, बल-५,
बोध्यङ्ग-७, आर्यअष्टाङ्गिकमार्ग-८) दर्शन ध्वाथुइकाः व्यवहारय् छ्यलेत ३९
म्ह द्यःपि सिर्जना यानातःगु अतिकं च्छायेबहः जू । तर थौकन्हय् अप्वःसिनं
द्यःपि पूजा जक यानाः नसात्वंसाय् आशक्त जुयाः उकिया दर्शन मथुइकाच्चन ।
३९ म्ह द्यःपि परिकल्पित प्रज्ञामूर्ति जक जूगुलिं अनीश्वरवाद प्रमाणित
जुयाच्चंगु स्पष्ट खनेदु । उकिं थ्व विषयस स्वापू दुपि पदाधिकारीपिसं वाः
चायेकाः विहार बहीया धर्मक्रमय् अले दीक्षा बीबलय् सप्तत्रिसत् सम्बोधि
पाक्षिका धर्म-दर्शन थुइकाः थुइके बियाः न्हयज्यायेगु ईया माग जुयाच्चन ।
अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स न्हिपौ, २०६७ चैत्र २४

२.

विज्ञानसम्मत तरिकां धर्म थुडकीपिं अभाव

खंक थिउसां, मखंक थिउसां मिं पुइ :

न्ह्यागु धर्मय् द्यःयात विश्वास यायेमाःगु, गुरुं धाःगु खँय् पत्याः यायेमाःगु जुयाच्चन । पत्याः मयासे शंका यात कि व व्यक्ति धर्मात्मा जुइ मखु नरकय् वनी धकाः नं ख्याना तल । थन गम्भीर रूपं बिचाः यायेमाःगु खं छु धाःसा थौकन्हय्या वैज्ञानिक युगय् अन्धविश्वासय् भक्त मजुसे स्वतन्त्ररूपं थःथःगु भावना प्रकट यायेगु स्वतन्त्रता दु । प्रकृतिया स्वभाव धर्म धइगु गज्याःगु कर्म याइ अज्याःगु फल भोगे यायेमालीगु खः । वा पुसा पिनाः छ्व सयेकेगु सुं देवतायाके शक्ति मदु । अपराधितय्सं द्यःयात पत्याः यायेसात विपाक भोग मदयेके फइगु मखु, भोग याये हे माली । उकिं मू खँ कर्तव्य हे पालन यायेमाःगु जुयाच्चन । बांलाःगु कर्तव्यया फल द्यवं बी माःगु मदु । प्रकृतिया स्वभावं हे भोग याकीगु जुयाच्चन । उकिं कुशल मंगल कर्तव्य पालन यायेगु हे उत्तम जुल ।

सही विश्वास मिन्न, गलत अभिन्न :

विश्वासया महिमा गजब जुयाच्चन । खिउं थासय् ख्याः दु धकाः विश्वास याइपि ग्यानाच्चनी । विश्वास मदुपि ग्याइ मखु । विश्वासं उत्पन्न जुइपि देवतात अज्ञानीया मनय् सन्तोष काइगुलिं जक खनेदुगु खः ।

अनात्म / ५

यथार्थ रूपं सत्यं मखु । अपराधया कुफलयात विश्वासं मदयेके फइमखु । कर्तव्यपालनयाः सा सुधार जुइगु, निश्चय यथार्थं ज्याखं थुइकाः विश्वासयायेगु फलदायक खः धकाः आचार्यपिसं अनेक प्रकारया उपमा न्ह्यथनाः सिद्धान्त प्रतिपादन यानातःगु नं खनेदु ।

ज्ञां थल ज्वंसां ज्ञां लाना मकाः :

थःथःगु सम्प्रदायया चिं तथा वसः दयेका धारण याइपि खनेदु । धर्म हे मसिउपि भेषधारीतयसं धर्मया बदनाम जुइक सना जुल । धर्मप्रचारया चिं क्यनाः थःगु सम्प्रदायस अनुयायीत गुलि बृद्धि जुल धकाः बिचाः यानाच्चनीगु नं जुल । गुलिसिनं गःपतय् माः, गुलिसिनं छगू प्रकारया सिन्हः गुलिसिनं जटा, गुलिसिनं देवमूर्ति, गुलिसिनं सफू आदि धारण याइगु जुयाच्चन । तर थन ज्ञानया चिं प्रचार याःगु खने मदु । थज्याःगु लकसय् धर्मपाखे श्रद्धा उत्पन्न जूगु मखुसें करकाप व चन्दापाखे न्ह्याकाच्चंगु खनेदु । धर्म धकाः हालाच्चंसां थज्याःपिनिपाखे दुःखं मुक्त जुइगु ज्ञानप्रचार याःगु खने मदु ।

सच्चा धर्म छ्यंगूया मिखां खंके थाकु :

धर्म छाया यायेमाःगु धर्म धइगु गज्याःगु धर्मया फल गथे धइगु सीकेगु इवल्य थःगु कल्याणार्थं धर्म मदयेकं मगाः, थःत शुद्ध यायेगु ज्या धर्म खः । धर्म जीवनय् शान्ति प्राप्त जुइ । मनय् शान्ति दतकि सुगति प्राप्त जुइ अले ज्ञान चक्षुं नं खंके फइगु जुल । ज्ञान चक्षुपाखे निराकार पदार्थया लक्षण स्वभाव, तत्त्व स्वभाव तथा विपश्यना स्वभाव नं खनीगु जुयाच्चन । अहं स्वभावपाखे संसारया गतिविधि उत्पत्ति, स्थिति, भङ्ग जुइगु लक्षण नं खंके फइगु जुल । ज्ञान चक्षु प्राप्त यायेत न्हापां शील शुद्ध मयासे मगाः । शीलपालन तथा मन शुद्ध जुइकाः बिचाः यायेगु चर्या जक ज्ञानया मिखा चालिगु जुल । मिथ्या दृष्टि, अन्धविश्वास तथा कोरा सिद्धान्त धयाः, च्वयाः ज्ञानचक्षु उत्पन्न जुइगु मखु । ज्ञानचक्षु धइगु हे बिचाः शक्ति खः । दुनुगलं बिचाः याना स्वयेगु यायेमाः । चर्या मदुपिनि ज्ञानया मिखा चालीगु सम्भव मदु । अनित्य, दुःख, अनात्म तत्त्वया स्वभाव प्रवाहं जूगुलिं संसारय् प्राणीपि दुःखं व्याकुल जुयाच्चन । उकिं प्रज्ञा ज्ञान थुइकाः दुःखमुक्त यायेगु धर्मआचरण यायेमाःगु जुल ।

अनात्म / ६

कर्म सुधार बिना द्यः भक्ति बेकार :

थन्हं यानागु कर्मया फल भोगे यायेमाःगु नं तत्त्व स्वभावं हे वइगु खः । याये धुंकूगु कर्मया फल यःसां मयःसां भोग मयासे मगाः । भोग मयासे मगाःगु कर्मया फल सुनानं माफ याये फइ मखु, क्षमा नं बी फइ मखुगु जुयाच्चन । न्हायकं न्ह्यःने च्वंन्ह व्यक्ति गुकथं सनाच्चनी, न्हायकं दुने खने दइगु किचः नं उकथं हे सनाच्चनी, किंचित पाइ मखु । थुगु हे कथं कर्मया फल नं तत्त्व स्वभावं भतिचा हे मपाकुसे विपाक भोग यायेमाःगु जुल । थ्व हे विपाक भोग याये म्वाःलेमा धकाः कर्म सुधार जुइगु धर्म यायेमाःगु खः । द्यः भक्त जुयाः क्षमा फ्वनाः कर्म सुधार जुइगु मखु । न्ह्याक्व भक्ति याःसां दुःखं मुक्त जुइगु मखु । थ्व सत्य तथ्य खं ध्वाथुइकाः कुशल मंगल सेवा ज्याखं यानाः धर्मचित्त उत्पत्ति यानाः कर्म सुधार यायेमाःगु सिद्धान्त त्वःमंके मजिल ।

धर्माधिकारीतय् ज्या प्रज्ञा चक्षु त्यलाका बीगु :

संसारय् च्वंपि मनूत सकलें धइथें छगू वा मेगु धर्म माने यानाच्चंगु दु धायेमाल । तर बिचाः यायेमाःगु खं, यथार्थ रूपं धर्मधारण यानाच्चंगु दु लाकि मदु । धर्मया इवल्य् द्यः व गुरुपि माने यायेगु प्रचलन अक्वः खनेदु । सःसिउपि, ज्ञान दुपि, यथार्थ धर्मचित्त दुपि अगुवात दुसा धर्मया क्षेत्रय् बांलाःगु लकस ब्वलंकीगु खइ । तर गुलिखे धर्मया न्ह्यलुवातय्सं यथार्थ धर्म मथूसां च्वय् न्ह्यथनातःगु कथं धर्मया नामय् भेष धारण यानाः कयौं सर्वसाधारण मनूतय्त अनुयायी दयेकाः द्यः माने याकाच्चंगु खनेदु । धर्म थुइका यंकेत नं लंपु माःगु दु । द्यःया उपमा कायेगु नं छगू आधार खः । बुद्धधर्मय् खने दुपि द्यःपि प्रज्ञामूर्तिया रूपय् जक माने याकातःगु खः । तर अक्वः थें धर्म-गुरुजूपिसं हे प्रज्ञामूर्ति म्हमसियाः सर्वशक्तिमान ईश्वरया रूपय् नालाच्चंगु खनेदु । थुइकेमाःगु खं थ्व खः कि द्यःयाके गुण दयाच्चनी । द्यः दर्शन यायेगुया मनसाय द्यःयाके दुगु गुणया प्रेरणा कयाः ज्ञान हासिल यायेगु खः । तर थुखे ध्यान मतसे द्यः दर्शन यात कि धर्म लाइ धइगु विश्वास ब्वलनाच्चंगु आपालं खनेदु । अले विश्वासया आधार कयाः द्यःया नामय् अन्धविश्वास यानाः याकाच्चंगु नं खनेदु ।

अन्धविश्वासय् कुनेगु मखु :

न्हापाया जन्मय् भैषज्य गुरु वैदूर्यप्रभ तथागतया नां न्यनागु दुसां व कुशलमूलया प्रभावं दक्खं दुःखं मुक्तं जुइ, तीक्ष्णेन्द्रिय, पण्डित, वक्ता, मेधावी व बुद्धिमान्नी जुइ धकाः बौद्ध विद्वानं च्यातःगु न खनेदु । उकिं बुद्धधर्मया संघसंस्था बहाःबहीया पदाधिकारी तथा धर्मगुरु, विद्वानपिसं च्वय् च्वंगु कर्मया फल भोगे यायेमालीगु खं ध्वाथुइकाः धर्मचित्तं ब्वलंकेत माःकथं पलाः छी मालाच्च्वंगु दु । दक्खं धर्मया तातुना धइगु "कुशल, मंगल, सेवा ज्याख्खं यायेगु, मैत्री करूणा समान भावना ब्वलंकेगु" खः । थुगु सिद्धान्त थुइकाः व्यवहारय् छद्यलेत्त जागरण यायेगु याकेगु ईया माग जुयाच्चन । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स न्हि पौ, २०६८ वैशाख १४

३.

दुःखया कारण हा नापं ल्यहे थनेगु पुरुषार्थ

भाविताया पूर्वाधार :

बुद्ध उपदेश बियाबिज्यागु चतुरार्यसत्य ज्ञान हे बोधिज्ञान खः । संसारय् जन्म जुइमाःगु दुःखसत्य खःसा, जन्म जुइमाःगु हेतु तृष्णा सत्य खः । जन्म जुइम्वाःगु ज्ञान नं सत्य खः व ज्ञान आर्यअष्टाङ्गिकमार्ग सत्य । थ्व आर्यसत्य ज्ञान ज्ञानचक्षुं नं यथार्थ रूपं खंकेगु सम्यक्दृष्टि खः । भौतिक दुःख, वाय् मानसिक दुःखादि हेतु मदयेकं उत्पन्न जुइ मखु । हेतुयात पने फत कि दुःख दइ मखुत । थ्व निरोध निति चर्या यायेगु ज्या हे बुद्धधर्म खः । चतुरार्यसत्य ज्ञान थुइकाः दुःखया हेतु मदयेकेत तथा पापकर्म मयायेत थन्हं संकल्प यायेमाःगु जुल । पालन यायेमाःगु शीलचर्या धइगु प्राणी हिसा मयायेगु, मद्यपान मयायेगु, खुया मकायेगु, व्यभिचार मयायेगु, मखुगु खं मल्हायेगु, चुक्लि मयायेगु, छाःगु वचन मल्हायेगु, म्वाःमदुगु गफ मयायेगु खः । थ्व शील परिशुद्ध याये फत कि जक सम्यक्स्मृति भावना यायेत योग्य जुइ ।

अतीत व अनागतया दथुइ :

सम्यक्स्मृति भावना यायेत न्हापां चञ्चल मनयात समाधान यायेमाः ।

विक्षिप्त जुयाच्चंगु मनं भावना याये फइ मखु । उकिं मनयात न्हापां संक्षिप्त यानाः जक भावना यायेमाःगु खः । धर्म धइगु स्वभाव धर्म खः । पिनेयागु स्वभाव धर्म, दुनेयागु स्वभाव धर्म व अभ्यन्तरया स्वभाव धर्म नापं स्वंगू प्रकारया स्वभाव धर्म दुगु जुल । पिनेया स्वभाव धर्म काम, तं, लोभ, मोह, मान, दृष्टि खुगू प्रकारया स्वभाव धर्म उत्पत्ति जुइगु क्लेश खः । क्लेश धइगु मार । मार धइगु शत्रु । थ्व शत्रु स्वभावं उत्पत्ति जुइगु खः । थ्व खुगू मारयात चर्यापाखें दमन यायेगु तपस्या जुल । दुनेया स्वभाव धर्म न्यागू इन्द्रियपाखें अनुभव जुइगु विषय उपादान रूपय् आरम्भणयात नं धर्म हे धाइ । वनेधुकूगु पञ्चकाम विषयस लुमना वइगु ज्या लगे मजूगु जुल । भविष्यया विषय लुमना वइगु, व हे मवःनिगु पत्याः यायेथाय् मदु । वर्तमानया लुमनीगु विषय नं थःगु अधिनय् मदु धकाः त्याग यायेगु उत्तम जुल ।

हेतु निशेष : निर्वाणया तयारी :

अभ्यन्तरया स्वभाव धर्म पञ्चस्कन्ध चले जुयाच्चंगु धर्म पह जक खः । १. रूपस्कन्ध म्हया अवयव आदि । २. संस्कारया स्वभावं चहःपहः चले जुयाच्चंगु । ३. पहः चहः (ज्याखं) चले जुयाच्चंगुलिं प्राण उत्पत्ति जुयाः चेतना थुइकेगु संज्ञा जुल । ४. सियावःगु सुखदुःख आदि वेदना जुल । ५. सुखदुःखया अनुभव सियाच्चंगु विज्ञान जुयाः कर्मकारक मन उत्पत्ति जुयाः संसार संचालन जुयाच्चंगु जुल । थ्व पञ्चस्कन्ध मध्येय रूप छगू साकार खः । मेगु प्यंगू निराकार तत्त्व जक खः । थुकी जि, जिगु दु धकाः भाव दयेकाच्वनेगु केवल भ्रम जक खः धकाः थुइकाः अनित्य-दुःख-अनात्म बोध यानाः 'जि जिगु' भाव त्वःताः उपादान मजुइक मुक्त जुयाच्चनेगु अभ्यन्तरया स्वभाव धर्म जुल । थुगु प्रकारं धर्मानुपश्यना चर्या यानाः महाप्रज्ञा ज्ञानं तत्त्व अनुसन्धान यायां संज्ञा व वेदना निगूयात परस्पर हेतु जुयाच्चंगु बोध यायेमाल । थ्व नाम रूप निरोध यायेगु उपाय अजन्म खः । उपादान निरोध जन्म निरोध जुइ । जन्म निरोध जुल कि पञ्चस्कन्ध निरोध जुयाः दुःखमुक्त जुइगु जुल, नाम रूपय् तत्त्व वाला स्वयेबलय् चित्त, चेतसिक, रूप, निर्वाण जक खः धइगु ज्ञानय् समाधिस्थ जुयाः हेतु शून्य जुयाः निर्वाण प्राप्त जुइगु जुल ।

पंचेन्द्रीय वशय् वयेव चर्या सार्थक :

भौतिक व मानसिक दुःख हेतुपाखे उत्पत्ति जुयाच्चनीगु सिद्धान्त अतिकं महत्त्वपूर्ण जुयाच्चन । हेतु त्याग याये फतकि तिनि दुःखमुक्ति जुइगु जुल । थ्व विषयस दुग्यंक चिन्तन मनन यानाः विवेक बुद्धि तथा प्रज्ञा ज्ञान छ्यलाः अनेक चर्या यानाः हेतु त्याग यायेगु अथवा उत्पन्न मयायेगु हे बुद्धधर्मया मू तातुना जुल । न्हापांगु चर्या शीलपालन यायेगु खः । दुग्यंक चर्या याये फत कि शील परिशुद्ध जुयाः सम्यक्स्मृति लानाकाये फइगु जुयाच्चन । अले विक्षिप्त मनयात कःघानाः सन्तुलित अवस्थाय् तये फइगु नं जुल । थीथी प्रकारया क्लेश मार पिदनाच्चनीगुपाखे नं सतर्क जुयाः क्लेशयात त्याकेगु चर्या मयासे मगाः । जीवनया पलापलाय् चले जुयाच्चनीगु पञ्चस्कन्धयात सम्यक्दृष्टि तयाः काबुइ तयेगु मू धर्म-चर्या जुल ।

संवृत्ति व परमार्थ सत्यया अन्तर :

हेतु निरोध यायेत शून्यता ज्ञान थुइकाः न्हयज्यायेगु उपाय जुल । बौद्ध-दर्शनय् शून्यताया सिद्धान्त गम्भीर जुयाच्चंगु दु । साधारण रूपं जक बिचाः यायेबलय् शून्यता शब्दया अर्थ रिक्तता, छुं मद्दुगु थुयाच्चनेफु । तर उकथं मखुसे उच्चकोटीया दर्शन समावेश जुयाच्चंगु दु धकाः प्रज्ञापारमिता पिण्डार्थय् न्हयथनातःगु बोध यायेबहः जू । थ्व स्वभाव धइगु परिकल्पित, परतन्त्र तथा परिनिष्पन्न स्वभाव खः । संसारय् गुलि नं वस्तु जीव दु जड वा चेतनया नां दयाच्चनी । नां केवल कल्पित जक खः । थुगु कथं कल्पना यानाः दयेकातःगु नांयात कल्पित स्वभाव धयातल । यथार्थ रूपं मद्दुगु कल्पनाया नांयात निःस्वभाव अथवा शून्य जुयाच्चन । म्हय् 'जि जिगु' धइगु अहंकार ममकार नं कल्पना जक खः । म्हया अङ्ग प्रत्यङ्गय् माला स्वःसां जि खंके फइ मखु । केवल अविद्या, अज्ञान मोहं यानाः 'जि जिगु' धकाः कल्पना यानातःगु खः । दक्व जड वा चेतन वस्तु निगू वा अप्वः वस्तुया संयोग दयाच्चंगुलिं परतन्त्र स्वभाव जुल । अवस्था परिवर्तन अथवा भौतिक व रासायनिक हिलाः हेतुप्रत्यय कथं दयाच्चंगु वस्तुयात प्रतीत्यसमुत्पन्न वस्तु धयातल । फुक्क वस्तुत संवृत्तिसत्य (व्यवहार चले यायेगु)या दृष्टि उत्पत्ति जुयाच्चंगु खः । तर

परमार्थसत्य/निर्वाणया दृष्टिं अनित्य जुयाः असत्य जुयाच्चन ।

परतन्त्र स्वभावया वस्तुत मध्येय प्राणीपि न परतन्त्र स्वभावया खः । प्राणीतयके अनादिकालनिसे परतन्त्र स्वभावया जि जिगु धायेगु परिकल्पित स्वभावया ग्राहक दृष्टि, ग्राह्य दृष्टि प्यपुनाच्चंगु दु । थ्व निगू ग्राह्य तथा ग्राहक भाव (अहंकार व ममकार) परतन्त्र स्वभावया प्राणीपिके मदुगु अवस्थायात परिनिष्पन्न स्वभाव धयातल । उकिं च्वय् न्ह्यथनातःगु गम्भीर शून्यता ज्ञानयात प्रेरणा कयाः थुइकाः चर्या यानाः निर्वाणया लंपुइ न्ह्यज्याये फयेमा धकाः बुद्ध शिक्षाप्रेमी सकल वर्गयात भितुनागु जुल । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स न्हिपौ, २०६८ वैशाख २८

४.

अज्ञानताया कारणं 'जि व जिगु'या भ्रम

'आत्मा' धइगु छुं मद्दु :

बुद्धधर्मय् आत्माया अर्थ 'जि' अथवा अहंभाव धयातल । अहंभाव व आत्मा धइगु प्रज्ञा ज्ञान यथार्थ रूप म्हय् माला स्वयेबलय् द हे मद्दु । उकिं सम्यक् सम्बुद्धं अनात्मा धयाबिज्याःगु खः । छगू उपमा कथं मनूत च्वनीगु स्थानयात छैँ धयातल, छैँ धइगु नां केवल लोकजनपिनिगु व्यवहार शब्द जक खः । यथार्थय् छैँ धइगु चीज छुं मद्दु । इयाः, लुखा, खापा, स्वाहाने, थां, अंगः, पौ, क्वय् क्वथा, च्वय् क्वथा, बैठक आदि दक्वया नां फरक फरक जुयाच्चंगु दु । उकिं छैँ धइगु पदार्थ छुं मद्दु । म्हय् न मू रूप निगू दु, नां व रूप अथवा जड व चेतन । नां धइगु चेतन, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञानया प्रकार खः । व फुक्क अरूप जुयाच्चंगु दु । रूपस्कन्धय् नं पृथ्वी, जल, अग्नि, वायु अलग अलग प्रकारया जुयाच्चन । थ्व धातुयात चतुर्महाभूत धया तल । थ्व नां व रूप सिवाय् अन मेगु आत्मा धइगु अलग छुं दुगु मखु ।

सत्संगपाखें सुन्दर जीवन :

आत्मा धइगु मद्दुसा अहंभाव गनं वल धकाः चिन्तन यायेबलय् लोकजनपिके गबलय् तक नां रूपया तत्त्वज्ञान यथार्थ बोध जुइ मखु उबलय् तक अज्ञानताया कारणं अहंताया भ्रम उत्पन्न जुयाच्चनीगु जुल ।

उपमा कथं जंगल गुकथं दयावल धका बिचाः यायेबलय् गुगु स्थानयात सुनानं वास्ता याइ मखु अज्याःगु थाय् जंगल जुइगु जुयाच्चन । व थाय्यात रमणीय दयेकेगु बिचालं कुतः व परिश्रम यात धाःसा जंगल न रमणीय उद्यान जुइफु । थुगु कथं संसारय् जन्म काःपि मनूतयत् सुनानं वास्ता मयासे तया तल धाःसा आहार, न्हयः, भ्रम, मैथुनय् वशीभूत जुयाः दुःखसुखया भुमरीइ लानाः संसार थज्याःगु अज्याःगु धकाः धाये मफयाः अथाह दुःखया भुमरीइ लायेफु । थ्व धइगु सीमाना मदुगु जंगल खः । मेगुपाखे व्यक्तियात भिपिनिगु संगत प्राप्त याकाः ज्ञान थुइकाः थःथम्हेसिनं सप्रे जुइगु बिचाः यानाः ज्ञान, बुद्धि दयेकाः यत्न युक्ति यायां वन कि व व्यक्तिया जीवन सुन्दर रमणीय जुइगु जुल ।

अज्ञानया कारणं 'अहंकार' जन्म :

भ्रम उत्पन्न जुइगु मेगु छगू उपमा थन न्हयथनेबहः जू । जंगलय् चान्हय् खिउंया इलय् च्वनाच्चंम्ह मूर्ख ग्याना वइगु जुयाच्चन । ग्याःगु चित्तं भूत खने दत धकाः सातो वनाः विरामी नं जुइफु । उलि जक मखु ग्याःगु तोरं प्राणान्त तक नं जुइफु । यदि सुनानं मैन्टोल मत हःसा भूत खने दइ मखु । यथार्थ रूपं भूतया कल्पना भ्रम जक खः । अज्ञानं अन्धकार जुयाः भ्रमपाखे भूत खने दइगु कथं अहंता दु धइगु नं भ्रम जक खः । मतया तुयु जः दयेसाथ भूत मदया वनीगु कथं गुरुपिनिगु देशना न्यनाः प्रज्ञाज्ञान प्राप्त यायेफत कि प्रज्ञाया ज्योति नामरूपया तत्त्व थुइके फइगु जुल । तत्त्व बोध जुइसाथ अहं धइगु आत्मा नं तना वनीगु जुयाच्चन । यदि आत्मा धइगु धात्थे दुगु खःसा न्हयागु जूसां मदया वनी मखु । न्हापाया कर्मफल भोगे यायेमाःगुलिं जन्म जुल । जन्म जूगु नाम रूपयात ऋतु आहारां ग्वाहालि जुयाः चले जुयाच्चंगु जीवनय् स्वभाव जुयाच्चंगुयात जिं यानागु, जितः जुयाच्चन, जिं भोग यानाच्चना धकाः अधिकारी दयेकाच्चन । जिं धइम्ह घमण्ड न्हयाः जुजु जुयाः स्वार्थया पगरी पुयाः तृष्णादेवीयात महारानी यानाः इच्छयात राजकुमार भाःपियाः सेनापति दयेकाः राग-द्वेष-मोहयात मन्त्री दयेकाः काम-क्रोभ-लोभ-मोह-मान व कपटया नियम दयेकाः निरन्तर चाहुलाच्चनीगु संसारया कर्ता जुयाः माया, ममता, सुख, दुःख, पाप, धर्म, नर्क, स्वर्ग आदि भोग याकाच्चंगु जुल ।

ज्ञां मदुतले भवचक्रय् :

बुद्धधर्मय् अनीश्वरवादया सिद्धान्त नालातःगु अतिकं गम्भीर जू ।

सर्वशक्तिमान ईश्वरवादीतयस् दक्व ज्याखं ईश्वरया भरोसाय धयाच्चनीगु जुयाच्चन । प्राणीमध्ये सर्वश्रेष्ठ धायेकाच्चपि मनूतयस् यथार्थय् मदुगु अहं भावना लुइकाः अनेक जाल प्रपञ्च ग्वयाः अशान्तया लकस पिदका तइगु हे मनुष्य जीवनय् तःधंगु पंगलः धायेमाल । थ्वया सृष्टिकर्ता अज्ञानता जुल । प्रज्ञा ज्ञानया अभावं भवचक्रं मुक्त जुइ मफयाः जीवन चक्र चाःहुलाच्चंगु मू खं जुल । थ्व धइगु बुद्धधर्मय् द्वादशाङ्ग प्रतीत्यसमुत्पादया सिद्धान्त नालातःगु वैज्ञानिक दृष्टिकोणकथं मिले जुयाच्चन । कार्यकारण फर्मूला धइगु अविद्या, संस्कार, विज्ञान, नापरूप, षडायतन, स्पर्श, वेदना, तृष्णा, उपादान, भव, जाति, जरामरण खः ।

शीलपालनं हे समाधि क्वातुकी :

संसारय् अनेक साधन वस्तु जीव खने दयाच्चंगुलिं छुं दुगु मखु धकाः धाये मछिंगु जुल । यथार्थ रूपं थुइके माःगु खं ला गुलि न वस्तु व जीव दु, इपि नित्य मजुसे नाशवान खः । उकिं संवृत्तिसत्यकथं व्यवहार चले यायेत जक खने दयाच्चंगु खः । अनित्य जूगुलिं नाश जुयावनीगु सत्य खः । सदा च्वनी मखुगु अनित्य जूगुलिं परमार्थ दृष्टिकोणं दुगु मखु धयातल, अज्ञानता कारणं मनयात सन्तुलित अवस्थाय् तया तये मफयाः अनेक भ्रम उत्पन्न जुयाः हे अहंभावना पिदनाच्चंगु जुल । मनयात सन्तुलित अवस्थाय् तयेगु लागि विपश्यना ध्यान पद्धति छ्यलातःगु खः । उकिं निर्वाणया लँपुइ न्हयज्यायेत ध्यानचर्या मयासे मगाः । विपश्यनाया माध्यम धइगु शील, समाधि, प्रज्ञा खः । अफ दुनुगलं थुइके माःगु ला ब्बनां न्यनां जक मगाः थुइके माल, हानं थुइकां जक मगाः व्यवहारय् छ्यलेमाल । अले तिनि राग-द्वेष-मोह हुतिना छ्वयेत सक्षम जुइगु जुल । थ्व धइगु न्हापां थीथी प्रकारया शील थुइक पालन यायेमाल, एकाग्रतापूर्वक न्हयज्यायेत ध्यान (समाधि) भावना मदयेकं मगात । शील ध्यानचर्या पूर्वकेत प्रज्ञा मदयेकं मगाः । न्यनागु थुइकागु ज्याखं विषय दुनुगलं चिन्तन मनन यानाः अनुभवया आधारय् स्पष्ट बोध यानाः चर्या यानाः पूर्वकेत यथार्थ रूपं प्रज्ञा प्रयोग यायेगु मू ज्ञान जुल । उकिं मनुष्य जीवन सफलकथं हनाः निर्वाणया मार्गय् न्हयज्यायेत शील-समाधि-प्रज्ञा हे मू आधार जुल । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स न्हिपौ, २०६८ जेठ ११

अनात्म - १५

५.

प्रज्ञाया प्रयोग यानाः जक भवचक्रं मुक्ति

आत्माया अस्तित्त्व गनं मदु :

उपदेश न्यनाच्चनेबलय् खः धकाः सम्भे जुइधुंकूगु खँ लिपा अलमले जुइगु नं जुयाच्चन । उपमा कथं म्हय् आत्मा मदु धइगु देशना न्यनाच्चनेबलय् मदुगु आभास जुइधुंकूसां लिपा दु थें नं च्वनावइगु जुयाच्चन । थ्व विषयय् चिन्तन यायेबलय् उत्तम परमार्थ ज्ञानया खँ न्ह्याक्व हे न्यंसां यथार्थ रूपं थुइके मफुत कि उपदेश गुणकारक जुइ मखुत अभ् स्पष्ट यायेगु खःसा, लोक जनपिसं म्हयात थःगु धकाः पत्याः यानाच्चनी । थःम्हेसिनं धाःथें जुइ धकाः नं भाःपियाच्चनीगु जुल । थःगु अधिनय् दुगु जूसा थःत मयःगुकथं बुरा, रोग, मरण छाय् जुल? श्वास-प्रश्वास निरन्तर चले जुयाच्चंगु नं थःम्हेसिनं यानाच्चनागु खः ला? उलि जक मखु, छ्यंया सँ भुयू जुयावइगु, वा हाया वनीगु, मिखा बुलुया वइगु, न्हायपनं ताये मदया वइगु, छ्यंगू हय्हय्कुना वइगु, ल्हाः तुति कमजोर जुइगु आदि मयःगुकथं जुयावइगु शरीरयात थःगु धकाः गथे धायेगु? रूप-वेदना-संज्ञा-संस्कार-विज्ञान छुं नं थःगु धायेगु योग्य मजू । उकिं बुद्धं अनात्मा धकाः धयाबिज्याःगु खः । रूप धइगु म्ह चतुर्महाभूत खः । नां धइगु चेतन जक खः । थन 'आत्मा' धइगु छुं दुगु मखु ।

१६ - लोक बहावुर शाक्य

ठोस शरीर नं पीजा समान :

प्राणीपिनि म्ह फीज समान जक खः । चतुर्महाभूत दःसां नं लिपा ध्वगिनाः लः जुयावनीगु अले धू जुयाः नं चाय् वनीगु खः । उकिं सार पदार्थ छुं नं ल्यनी मखु । संसारय् बांलाः बांमलाः, रंगीचंगी चित्र विचित्रयात थःगु मिखां म्हसीके फु धकाः धयाच्वन । यदि मिखा थःगु अधिनय् दुगु जूसा मयःगु रूप छाय् स्वयेमाल? मयःसां स्वयेमालीगु अवस्था जुइगुलिं मिखा थःगु अधिनय् मदु धाये माल । खिउंथाय् नं खंके फइ मखु । बिचाः यायेमाःगु खं, मिखा नं दु, रूप नं दु तर मखनीगु अवस्था नं दु । फुक्क मिले जुयाः जक खंके फइगु जुयाच्वन । गुलिखे वस्तु छथासं मिले जुयाः जक अनुभव ज्ञान उत्पन्न जुइगु जुल । तत्त्व मिले जुइगु हेतुं जक ज्ञाता जुइगु खः । मिखां रूप खंकेत आलोक माःगु खःसा न्हायपनं शब्द न्यनेत आकाश माःगु जुयाच्वन । थुकथं न्हासं नतुनेत वायु माःगु जुल । म्ये रस यायेत लः माल, म्हं स्पर्श यायेत पृथ्वी धातु माल । अले मनं धर्म (बिचाः) स्पर्श यायेत जीवित इन्द्रिय व विषयया हेतु माल । उकी नं त्रिकालया अवस्था मानि । अध्यात्म तथा पिनेया लिधंसां जक ज्ञाता उत्पन्न जुइगु जुयाः आत्माया हेतु अध्यात्म तथा बाह्य बस्तुतयगु आधार जुयाच्वंगु थुइके माल ।

स्वंगू काल कल्पनाया लिच्चः मन :

गुगु हेतुपाखे छु छु उत्पन्न जुइ धकाः चिन्तन यायेबलय् छगू इन्द्रिय छता विषय, छथी विज्ञान व छता हे आधार (लिधंसा) यानाः मुकं २४ गू तत्त्वयात छगू छगू यानाः अलग अलग बिचाः यानाः भावना यायेमाःगु जुयाच्वन । अले आत्मा दु-मदु थुया वइ । प्रज्ञाया मिखां बोध जुया वइगु जुल । मनोधातुयात छखे तयाः स्वये फतकि अःपुक सीके फइ । मनोधातु धइगु पञ्चेन्द्रीयया कोषाध्यक्ष खः । गथे धाःसा पञ्चेन्द्रीयपाखे स्पर्श जुयाः अनुभव जूगु विषयया निमित्तयात ज्वनातइगु धातु खः । वनेधुंकूगु जूसां थौकन्ह्य जूगु स्पर्शया हेतुपाखे न्हापा जुया वनेधुंकूगु खं लुमना वइगु जुयाच्वन । अध्यात्म व बाह्य आयतनया स्पर्श हे मू तत्त्व खः । आःया इलय् जूगु विषय वने धुंकल कि हे अतीत, अनागत (भविष्य), प्रत्युत्पन्न (वर्तमान) थ्व स्वंगू अवस्थायात त्रिकाल धयातल । मनोधातुया स्वभाव थ्व हे त्रिकाल कल्पना जक खः । थ्व सिवाय् मेगु ज्ञान मनया अधिकार मखु ।

अनवरत उपेक्षा चित्त निःक्लेश :

ज्ञान धइगु सत्संगत व बिचाःपाखें जक प्राप्त जुइगु खः । स्वयम् स्वभावं उत्पन्न जुइ मखु । ज्ञान नं अध्यात्म तथा बाह्य आयतन धइगु हेतु नं जक वैराग उत्पन्न जुइगु खः । वैराग जुइगु उपाययात ज्ञान धाइ, मन धाइ मखु । विषय नं अलग जूगु परमार्थ ज्ञानयात प्रज्ञा धयातल । उकियात नं मन धाइ मखु । पूर्वजन्मया कर्म धइगु नं मू हेतु व हे त्रिकाल कल्पना खः । आःयागु त्रिकाल कल्पनां यानाः हे उत्पन्न जुइगु खः । भिनिगू ला मदिक्क अखण्ड चाःहुला च्वनीगु कथं शुक्लपक्ष व कृष्णपक्ष नं चाःहुलाच्वंगु दु । उगुकथं वाःया बार नं अखण्ड अनन्त जुयाः चाःहुलाच्वंगु दु । हानं संसार नं पूर्वजन्मया आः जन्म जुल । आःयागु नं वहे त्रिकाल कल्पनां यानाः अनागतया इच्छा हे हेतु जुयाः कुशल-अकुशलया विपाक भोगार्थ पुनर्जन्म जुइगु जुल । अन नं उकथं हे त्रिकाल कल्पना जुयाः हानं जन्म मरणया चक्र अखण्ड अनन्त चाःहुलाच्वनी, थ्वहे त्रिकाल चक्रयात यथार्थ थुइकाः वर्तमान इन्द्रिय व विषयया स्पर्श क्लेश उत्पन्न मजुइक अखण्ड कसरतपूर्वक उपेक्षा यानाः त्यलेगु जुइ । अनागतया इच्छायात दुःखया कारण धकाः थुइकाः त्याग याइगु जुल ।

सत्यया निगू तह :

थुगु प्रकारं परमार्थसत्य कथं रूप धइगु म्ह चतुर्महाभूत अले नां चेतन जक खः । आत्मा धइगु मदु । सार पदार्थ नं मदुगु खं थुइकेगु प्रज्ञा खः । थन थ्व खं नं न्हयथनेबहः जू कि सिद्धार्थ कुमारं मेहनत, अनुसन्धान यानाः प्रतीत्यसमुत्पाद सिद्धान्त (अविद्या, संस्कार, विज्ञान, नामरूप, षडायतन, स्पर्श, वेदना, तृष्णा, उपादान, भव, जाति, जरामरण) लुइकाः तिनि बुद्ध जुयाबिज्याःगु यथार्थ खं थुइके माल । थ्व परमार्थया खं लोकजनपिसं थुइके थाकुगुलिं न्हापां चतुरार्यसत्य कनाबिज्याःगु जुयाच्वन । बुद्ध जुयाबिज्याःगु १९ दं लिपा तिनि प्रतीत्यसमुत्पादया देशना यानाबिज्यात धइगु नं न्यने दु । बल-वीर्यपाखें निरन्तर कुतः यानाः प्रज्ञायुक्त जुयाः कुशल कर्मपाखें भवचक्र मुक्त जुइ फइगु जुल । थ्व खं दुनुगलं बिचाः यानाः संवृत्य तथा परमार्थसत्य थुइकाः व्यवहार्य छ्यले फःसा जक निर्वाणया लंपुइ न्हयज्याये फइगु जुल । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स न्हिपौ, २०६८ जेठ २५

६.

ईश्वर मखु विश्वस्रष्टा : गुणयुक्तसा मात्र देवता

असार वस्तुया त्याग :

चक्षु व रूपया संयोगं उत्पन्न जूगु विज्ञानं रूपया अनुभव दतकि जक सुख वेदना, दुःख वेदना, असुख-अदुःख वेदना अनुभव जुइगु जुयाच्वन । थ्व अनुभव अथवा वेदनास्कन्ध नं थःथम्हं बुया वइगु मखुसैं चक्षु तथा रूपया हेतुपाखें उत्पन्न जुइगु जुयाः हेतुप्रत्यय धयातल । उत्पन्न जूगु छुं नं नित्य मजुसे नाशवान जुया वनीगु, परिवर्तनशील खः, आत्मा मखु । मनोधातुया खँ थुइकेत थ्व खँ वयाच्वंगु खः । त्रिकाल चक्र धाइगु नं थ्वहे खः । भिंच्यागू लक्षणयुक्त जुइसाथ निर्वाणया रस थुया वइगु जुल । दुर्लभ मनुष्य जीवन प्राप्त जुल कि आपालं कुतः यायेमाःगु जुल । विचारवान जुयाः सार असार थुइकाः त्याग यायेमाःगु जुयाच्वन ।

आत्मा व ईश्वर : भ्रम जक :

इन्द्रिययात निगू भाग यायेबलय् चक्षु, स्रोत, घ्राण, जिह्वायात ज्ञानेन्द्रीय धयातःगु दुसा काय, वाक, चित्तयात कर्मेन्द्रीय धयातल । कामयात नं ब्बथलेगु यायेबलय् हस्त, पाद, गुप्तेन्द्रीय धकाः स्वंगू प्रकार दु । ज्ञानेन्द्रीय धइगु बोधक जुयाच्वन, काय, वाक व चित्त कर्मकर्ता जूगुलिं कर्मेन्द्रीय धयातल । त्रिकायपाखें जूगु चहपहः रागादि क्लेशयुक्त जुल कि अकुशल

अनात्म - १९

कर्म जुइगु जुल । क्लेशरहित जुलकि विपाक जुइ मखुत, ज्ञानेन्द्रीय, कर्मेन्द्रीय निगुलिं आत्मा मखु, छायाःसा ज्ञानेन्द्रीय मयःसां जुयाच्चनी, उकिं 'जि जिगु' धइगु मडु । काय, वाक, चित्त, हस्त, पाद, गुप्तेन्द्रीययात कुतः याःसा थःगु अधिनय् तये फइगु जुल । कर्म नं हेतु खः । वया हेतु तृष्णा खः, तृष्णा हे कर्मविपाकया कारण खः । साधकतयसं तृष्णायात नं ज्ञानपाखे निरोध याये फइगु जुल । हानं तिक्खण प्रज्ञा मदुतले शंका निर्मूल जुइ मखु । त्रिकाय हे परिशुद्ध याये माःगु जुयाच्चन । काय-वाक-चित्त शुद्ध मजूतले, चित्तया व्यवहार भमेला दत्तले अलमले जुयाच्चनीगु जुयाच्चन । थ्वहे अपरिशुद्ध चित्तं निर्णय याये मफुतले लीला क्यनीम्ह 'परमेश्वर'या सत्ता 'आत्मा' दु धकाः विश्वास याइगु जुयाच्चन । माला स्वःसा दइगु मखु अन्दाजया भरय् जक कल्पना याइगु थुइके माल ।

दुःखया हेतु पुनर्भव :

मनूया म्ह्य पृथ्वी २० गू, आपो १२ गू, तेजो ४ गू, वायो ६ गू याना ४२ गू तत्त्व मिले जुयाः मेशिनया पूर्जा चले जुइ थें जुयाः कर्म, चित्त, ऋतु, आहारया लिधंसाय् जीवन चले जुयाच्चंगु खः । न्हापाया जन्मया संस्कारयात कर्म धाइ । चेतनया हेतु जुयाच्चंगु चित्त धयातल, गर्मी, ठण्डीपाखे रक्षा जुयाच्चंगु ऋतु जुल । आयुया आधार जुयाच्चंगु नसा जुल । थुकथं कर्म-चित्त-ऋतु-नसा प्यंगू मध्ये छगू जक मंत कि नं प्राणीपि म्वाये फइ मखुत । जीवन दत्तले इन्द्रियपाखे स्पर्श अनुभव जुइगु शक्ति नं दयाच्चनी । जीवन अन्त जुइसाथ इपि शक्तित नं विनाश जुयावनीगु जुल । थुगु प्रकारं हेतु नं उत्पन्न जूगु चेतन शक्तियात परिवर्तनशील, क्षणभंगुर ज्ञातायात 'आत्मा' धाइ मखुगु थुइके माल, अविद्या दयाः संस्कार जुल, संस्कार जुयाः विज्ञान, विज्ञानपाखे नामरूप, नामरूपया नापं छगू अध्यात्मआयतन, अध्यात्मआयतन जुयाः हे स्पर्श जुइगु खः । स्पर्श जुलकि अनुभव-वेदना उत्पन्न जुइ । वेदनां यानाः हे तृष्णा जुइगु खः । तृष्णाया मुहान हे उपादान । उपादानया कारणं भव जुयाच्चनी, गन भव अन जन्म जुइ । जन्म जुल कि जरामरण व नाना प्रकारया दुःख जक जुयाच्चनीगु जुल ।

जन्मया कारण विपाक भोग :

नाना प्रकारया दुःख जुयाच्चंगु हे जरामरण अथवा अनित्य जुयाच्चंगुलिं खः । अनित्य-जरा-मरण जुइगु जुयाः हे जन्म जूगु खः । जन्म जूगु नं भव

दयाः जक खः । भवया हेतु उपादान खः । तृष्णा दयाः उपादान दुगु खः । तृष्णा उत्पन्न जूगु अनुभव दयाः खः । अनुभवया जन्म स्थान स्पर्श, स्पर्श दुगु नं अध्यात्मआयतन अथवा चक्षु आदि ६ गू इन्द्रियपाखे दुगु खः, आयतनया वासस्थान नामरूप खः । नामरूपया मू कारण नं गर्भवास च्वनीम्ह विज्ञान तत्त्व खः । गर्भय च्वनीगु कारण नं संस्कार दयाः खः । संस्कार दुगु नं अविद्या अन्धकार दयाः खः । अविद्याया स्थान जन्म जुयाच्चनीगु जुल । संसारय गुगु नं छगू दतकि जक मेगु दयाः वइगु जुयाच्चन, हेतु मदयेकं छुं नं दइ मखु । उकिं चित्त तत्त्व दयाः हे स्पर्श अनुभव जुइगु शक्ति दयावःगु खः । जीवन दयाः हे चित्त दुगु खः । जन्म जूगुलिं जीवन दुगु खः । न्हापाया जन्मया संस्कारयात विपाक भोगार्थ जन्म जूगु धयातल । थुगु प्रकारं प्रतीत्यसमुत्पाद छगू दयाः मेगु उत्पन्न जुयाच्चंगु खः । उकिं चेतनया शक्ति नं प्रतीत्यसमुत्पन्न सिवाय आत्मा मखु ।

ईश्वर व देवदेवी फरक :

थुगु प्रकारं परमार्थसत्यया ज्ञान ध्वाथुइके फत कि यावत चिज-वस्तु-प्राणी अनित्य जुयाच्चंगुलिं परिवर्तनशील खः धकाः बोध जुइगु जुयाच्चन । प्रतीत्यसमुत्पादपाखे भवचक्र चालु जुयाच्चंगु दुग्यंगु सिद्धान्त थुइके थाकुगुलिं हे अप्वःसिनं आत्मा माने यानाच्चंगु खनेदत, हेतु मदयेकं छुं नं उत्पन्न जुइ मखु । हेतुप्रत्ययपाखे हे वैज्ञानिक सिद्धान्त दयाच्चंगु । वज्रयानया सिद्धान्त कथं अनेक 'ईश्वर'या कल्पना प्रज्ञामूर्ति जक खः । बुद्धधर्मय सर्वशक्तिमान ईश्वर माने याइ मखु । हानं देवतायात वास्ता मयायेगु नं मखु । थीथी द्यः देवीपिके गुण दयाच्चनी । द्यः दर्शन यायेगुया मनसाय इमिके दुगु ज्ञानपाखे प्रेरणा कयाः न्ह्यज्यायेगु खः । परमार्थ सत्यया खँ थुइकेत प्रज्ञा मदयेकं मगाः । द्यः दर्शन यानाः वरदान कायेगु मनसुवा दयेकाच्चंगु नं प्रज्ञाज्ञानया अभाव स्पष्ट जुल । उकिं बुद्धधर्म यथार्थ रूपं थुइकाः व्यवहारय छ्यलेत प्रज्ञा ज्ञान अनिवार्य जुयाच्चंगु खँ ध्वाथुइकाः न्ह्यज्याये मालाच्चंगु जुल । अस्तु ॥

-सन्ध्या टाइम्स न्हिपौ, २०६८ असार ८

७.

विज्ञानया जलं खल कि धर्म्य तन्त्रमन्त्र लोप

दुःखसुखया कारण द्यः मखु :

गुगु चेतनशील संसारया महिमा अपरम्पार जुयाच्चंगु दु व शक्ति मामुली मखु । थ्व खं स्पष्ट थुइकेत थन छगू उपमा न्हयथनेबहः जू । बिजुली छँय् जेनेरेटर चले जुयाच्चनी । जेनेरेटर चले यायेत लःया धार वा चिकंया शक्ति माः । थ्व निगू मध्येय् छगू मदयेक मेशिन चले जुइ मखु । मेशिन चले जूसां उकी डाइनामो मंत धाःसा बिजुली उत्पन्न जुइ मखु । डाइनामो हे दःसां उकी कार्वन मदुसा विद्युत प्रकाश जुइ मखु । उकी नं नेगेटिभ-पोजेटिभ वा भाले-पोथी तार दःसां नं होल्डर व चिम मदयेक आलोक प्रादुर्भाव जुइ मखु । मत जक मखु विद्युतया शक्ति पंखा चले यायेगु, वा सुइगु, चुं न्हायेगु, चिकं पेले यायेगु, छापाखानाया मेशिन चले यायेगु, फर्निचर, कारखाना चले यायेगु नापं थीथी कथंया ज्या पूर्वकेत ग्वाहालि जुयाच्चनी । व शक्ति माला स्वःसा खंके फइ मखु । पार्टपुर्जा छकू-छकू छुटे यानाः स्वःसां खंके फइ मखु । दिव्य शक्ति हे खः ला धकाः शंका नं जुइफु । तर, व नं मखु । यथार्थ खं थुइकेत ला माःगु दक्व सामान जोरे जूगु आधारय् विद्युतीय शक्ति उत्पन्न जूगु खः । अले मत च्याइगु खः । थुकथं प्राणीतय्गु म्हय् नं कर्म, चित्त, ऋतुया आधारय् चले जुयाच्चंगु जीवनय् इन्द्रियं स्पर्श जुयाः विषयया ज्ञातायाके शक्ति दुगु जुयाच्चन । थ्व सुं द्यवं याःगु मखु, हेतुप्रत्यय तत्त्व जक खः ।

२२ - लोक बहादुर शाक्य

वैज्ञानिक धर्म्य विज्ञानया दसु :

मेगु छगू उपमा, नीलो तुथो, सिजः व जस्ता धातुयात नियमपूर्वक मिले याना बिल धाःसा उकी न विद्युतीय शक्ति उत्पन्न जुइगु जुयाच्चन । हाकनं पुखूया लख्य ल्वहं वा अप्पाया कुचा कुतुका बिल धाःसां चक्काया तरंग खने दयाच्चनी । थ्व नं सुं दवं याःगु मखुसै स्वभावं दयावःगु खं थुइके फुगु जुल । थुगु हे कथं पञ्चस्कन्ध (रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान) म्ह्य इन्द्रिय दुगुलिं विषय स्पर्श जुइसाथ ज्ञाता उत्पन्न जुयाः अनुभव जुइगु खः । इन्द्रियया प्रसाद धातु स्यन कि इन्द्रियपाखे ज्ञाता उत्पन्न जुइ मखु, अनुभव नं जुइ मखु । सहलह यायेबलय नं शंका दतले स्पष्ट थुइ मखु । थज्याःगु अवस्थाय न्ह्यसः न्यनाः स्पष्ट यायेगु उपाय जुल । जंगलय लं दयेकेबलय भारपात आपालं दयाच्चनी । न्ह्यःने च्वंगु सफा यायेबलय मेगु नं दक्वं सफा यात कि जंगल फाँडे यायेगु ज्या पूवनीगु जुल । थुगु हे कथं बुद्धि अथवा ज्ञान निर्णय याये मफयाः शंका हे जुयाच्चनीगु अवस्थाय हाकनं हाकनं सहलह यानाः शंका निवारण याये फतकि ज्ञान प्रदान जुइगु जुल ।

छगू घटना : परिणाम तःगू

हृदय धइगु चेतन उत्पन्न जुइगु छगू तत्त्व जक खः । उकिं ऋतु व आहारया आधारं जीवन चले जुयाः इन्द्रियं स्पर्श जुइगु छगू छगू यानाः मदिकक चेतन उत्पन्न जुयाच्चनीगु छगू धार जुयाः न्ह्याइगुलिं छगूकथं लगे जुइगु खः । गथे चुम्बक धइगु छगू धातु चाःहिलाः चुम्बकीय शक्ति उत्पन्न जुइगु जुल । थ्व चुम्बक छक्वः चाःहिलाः प्यक्वः तक प्वालाक्क प्वालाक्क च्याइगु फैरनया धार हे पिदनी । थ्व हे फैरनया धारयात बिजुली धयातल । अन्त्यय व मत छगू जक मखु फैरनया धार खः । व चुम्बकयात क्रमशः बुलुहुं पावर कम यानाः चले याना स्वल कि अनुभव जुइ । चुम्बकया ज्ञान दुपित थ्व उपमा पाय्छि जू, थ्वया नितिं अनेक अनुभव दुपि मनूतयत उपमां हे याकनं बोध जुइ । थ्व चुम्बकं पिदनीगु बिजुली थें हे प्राणीतयगु म्ह्य उत्पन्न जुइगु चेतन नं विज्ञानया छगू धार जक खः । स्पर्श मजुइकं अनुभव जुइ मखु । अनुभव जुइगुयात हे चेतन धयातःगु खः । स्पर्श पिने नं दुने नं छगू छगू स्पर्श अखण्ड जुइगु जुयाः

धार हे बगे जुइगु जुयाच्चन । छक्वः स्पर्श जुइबलय् छगू जक विज्ञान उत्पन्न जुइगु मखु छगुली नं अनेक विज्ञान उत्पन्न जुइगु जुल ।

ज्ञान अभावं हे शंका उत्पत्ति :

च्चय् उदाहरण बिया थै तःताजि सामान जोरे जुयाः विद्युतीय शक्ति उत्पन्न जुइथे प्राणीतय्गु पञ्चस्कन्ध (रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान) रूपी म्हय् नं कर्म, चित्त, ऋतुरूपी आहारया आधारं चले जुयाच्चंगु जीवनय् इन्द्रियपाखे स्पर्श जुयाः विषयया ज्ञातानापं शक्ति दुगु जुयाच्चन । म्हय् उत्पन्न जुइगु चेतन नं विज्ञानया धार खः । स्पर्श जुयाः अनुभव जुइगु हे चेतन जुल । थ्व सिद्धान्तपाखे बुद्धधर्म स्पष्ट रूपं वैज्ञानिक दृष्टिकोणं बोध यायेफु । सुं नं ईश्वरं जीवन चले यानाच्चंगु मखु । बुद्धधर्म वैज्ञानिक दृष्टिकोणया धर्म खः धकाः विश्वं माने यानाच्चंगु दु । गुलिसिन बुद्धधर्मय् तन्त्रमन्त्र ल्वाकछ्याइपिं नं दु । बुद्धं तन्त्रमन्त्रया देशना यानाबिज्याःगु मदु । थज्याःगु संकेतयात वैज्ञानिक धाइ मखु । बरु बज्रयानीतय्सं प्रज्ञामूर्ति सिर्जना यानाः हलज्वलं तयाः जप, व्रत, पूजा, पाठ यानाः तन्त्र-मन्त्रया ज्याखं यायेगु प्रचलन खनेदुसां उपाय कौशल्य जक खः, यथार्थ रूपं बुद्धधर्म मखु । वास्तविक खं मथुल धाःसा अर्थया अनर्थ नं जुइगु जुल । यथार्थं ज्ञान प्रज्ञा मंत धाःसा अनेक शंका-उपशंका प्दिनी । उकिं बुद्धधर्मयात वैज्ञानिक दृष्टिकोणं थुइकाः, थुइके बियाः न्हयज्यायेगु ईया माग जुयाच्चन । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स न्हिपौ, २०६८ असार २२

८.

संस्कार व संस्कृतिइ सन्दर्भया अभाव

प्रवाहमय चित्तधार :

मुलु छपु न्हयःने तयाः आकार स्वयेबलय् च्वकानिसे क्वय्तक व क्वनिसे च्वय् तक मन ब्वाँय् वनीगु जुयाः च्वका, क्वदु, दथु, मुलुया प्वाः सकतां बिचाः यानाः 'मुलु' धाइगु जुयाच्चन । मुलुया आकार बिचाः यायेबलय् गुगु तरिकां मनोविज्ञान हिलाः वनीगु खः थुखेपाखे नं बिचाः यानाः स्वयेमाःगु जुल । थ्व खँ थुइकेत ब्वनेगु वा च्वयेगु उपमा नं चूलाःगु जुल । ब्वाँमि सरर ब्वनाच्चनी । 'क' यात 'ख' धाइ मखु 'ख' यात 'क' धाइ मखु । आखःया आकार बिचाः यानाच्चनीबलय् आखःया रेखानाप मन ब्वाँय् वनाच्चनी । रेलया लिक्नाप रेल वनीकथं आखःया रेखानाप मन नं थःगु हे पहलय् वनाच्चनीगु जुल । हाकनं 'क' या आकार दयेकेत 'क' यात गुलि मालीगु खः उलि तुयाः आकार दयेकेत अप्वः तु मालीगु जुल । व स्वयाः धूया कणं दयेकूसा भन अप्वः मालीगु जुल । अणु वा परमाणु ला भन हे अप्वः मालीगु जुल । व स्वयां नं मनोविज्ञान धातु अप्वः जुइगु जुयाच्चन । मनोविज्ञान हिला वनाच्चनीगु मेगु उपमा । आखः च्वइन्हसिनं 'क' च्वइबलय् कलमया च्वकां भ्वंतय् च्वइ अले छगू मनं अन रेखा की । कलम भ्वंतय् तयेगु मन व रेखा तयाः यंकेगु मन छगू हे मखु । यदि मन वहे छगू जूसा कलमया च्वका व हे जुयाच्चनी । मन मेगु हिला मवन कि कलम चले हे

अनात्म - २५

जुइ मखु । कलमया च्चकां थीगु छगू मन, रेखा न्ह्यज्याकेगु मेगु मन, चाःहीकाः यंकेगु मेगु मन, चाःहीकाः यंकेगु मेगु मन जुयाच्चनी । थुकथं 'क' छगः च्वयेत गुलि चित्त हिलाच्चनीगु जुयाच्चन बिचाः यायेमाः ।

‘मत’या वास्तविकता :

मेगु छगू उपमा, गुलिसिया छँय् चिकंया मत च्याका तइ । मत च्यासेलि इताः क्वानाः चिकं च्वय् सरे जुल, चिकनं इताः थीसाथ च्याःगु खः । च्याःगुलिं क्वात अले चिकं सोसे यानाः काल । सोसे जूगुलिं हानं चिकं च्वय् सरे जुल । व चिकं नं च्यात । व च्याःगु चिकनय् परमाणु धातु दु । थ्वहे परमाणु क्वाःगु इताः नं साला काइ । मतय् थीवं परमाणुया धार हे च्याइगु जुयाच्चन । च्यानाः वःगु परमाणुया धारयात हे मत धयातःगु खः । परमाणु धातुनाप चिकंया शक्ति च्यानाः शक्ति फुइसाथ हाकु जुयाः ब्वया वनीगुयात हे कुं धयातल । चिकनय् शक्तिशाली परमाणु धातु दु । थ्वहे परमाणु जुयाः च्याइ अले च्यायेधुंकूगु परमाणु धातु हाकुयाः कुं जुयाच्चंगु खः ।

प्यंगू महाभूतया यथार्थ :

परमाणु धइगु गज्याःगु जुइ धाःसा सलबग्गी ब्वांय् वनीबलय् लिउलिउ वइगु धूयात स्थूल अणु धाइ । अंगया चीधंगु प्वाल्य् खनेदुगु सूर्य किरणय् ब्वयाच्चनीगु धूयात अणु धाइगु जुल । अणुया नं चीधंगु अंशयात परमाणु धाइगु जुयाच्चन । थज्याःगु धातुया छगू जक कणयात मिखां खंके फइ मखु । ल्हातं नं थी फइ मखु । अति हे शुक्ष्म जुयाच्चंगु परमाणु धातु हे चतुर्महाभूतया शक्ति खः । परमाणु आपालं दत कि पृथ्वी धातु जुइ । पृथ्वी धातुया संघर्ष मि उत्पन्न जुइ । उकी नं मिया रूप दुगु हे परमाणु ल्वाकज्यानाच्चंगु खः । व हे परमाणुया राशय् क्वाःगु अप्वः दयाः तेजो धातु धाःगु खः । गन अग्नि दइ, अन वायु धातु उत्पन्न जुइ । फसय् नं ठक्कर नइगु चीज परमाणु हे खः । हलचल अप्वः जूगुलिं वायु धयातल । वायुपाखे परमाणु समूह जुइ, आपोपाखे वहे मुनाच्चंगु परमाणुयात ढिक्का याना बी । उकियात हे पृथ्वी धाःगु खः । थिया स्वयेबलय् क्वाःगु व ख्वाउंगु तेजो धातु जुयाच्चनीगु जुल । हाकनं तेजो धातुया तेजं फय् उत्पन्न जुइ । वायुं ढिक्का जुयाच्चंगु पृथ्वीयात रक्षा याना तइ । वायुया शक्ति मत कि (फुत कि) दुक्रा दुक्रा जुयाः धू जुयाः वनीगु जुल । वयागु लागि

वायुयात रक्षक नं धयातल । उकी पृथ्वी, आपो, तेजो, वायो धइगु यथार्थ
कथं लक्षण जक खः । नत्र दुगु फुक्क प्रमाण पिण्ड जक खः ।

हेतुवाद धइगु अनीश्वरवादया घःमाः

बुद्धधर्म अनीश्वरवादी जूगुलिं हेतुप्रत्ययया आधारय् वैज्ञानिक धर्म रूपं
मानय् यानातःगु खः । सर्वशक्तिमान वा परमेश्वर माने मयाःगु सिद्धान्त
थुइके माल । देवतापिके गुण दयाच्चनी, गुण लाना कायेगु निति द्यःपि
माने यायेगु खः । दसुकथं करुणाया प्रतीक बुंगद्यः माने याना तःगु काये ।
करुणामय दर्शन यानाः बरदान कायेगु लक्ष्य मखु । बुंगद्यःपाखें प्रेरणा
कयाः थःके नं दया दयेकेगु उदेश्य बोध यायेत जक बुंगद्यः दर्शन, पूजा व
प्रदक्षिणा यायेमाःगु जुल ।

सर्वशक्तिमान ईश्वरवादी जुतले च्वय्या वैज्ञानिक आधारत थुइके
मफइगु जुयाच्चन । मनोविज्ञान धइगु सुक्ष्माति सुक्ष्म जुयाः थुइके थाकुगु
सिद्धान्त धायेमाल । वैज्ञानिकतय्सं परमाणुयात नं अनुसन्धान यानाः स्पष्ट
रूपं बोध यानाः कयौ वैज्ञानिक आविष्कार लुइकूगु खः । कुतः मयासे
अःपुक ज्या याःगु मखु । च्वय्या गम्भीर सिद्धान्तपाखें वैज्ञानिक आधारत
काःगु खः । धर्म धायेवं सकसिनं चटक्क धारण याये फइ मखु । यथार्थ
धर्म मथुयाः कयौ मनूत अन्धभक्तिइ लानाच्चन ।

अभ्र प्राथमिक चर्या पंचशील (प्राणीघात मयायेगु, खुयाः मकायेगु,
परस्त्री व परपुरुष गमन मयायेगु, मखुगु खं मल्हायेगु, नसालु पदार्थ सेवन
मयायेगु) थुइकाः स्पष्ट रूपं छचले फुपि माले थाकु धायेमाल । गुलिसिनं
धर्मया खं हालाच्चंसां धर्मचित्तय् धारण याये मफयाः विवेकशील, नैतिकवान,
चरित्रवान जुइ मफयाच्चन । थौकन्हय्या धर्म नीति तापानाच्चंगु राजनीतिक,
ज्ञान अनेक खं सयेकाः थः जक कतिलाकेगु षडयन्त्र यानाच्चन । राग-द्वेष-
मोह-अहंकार-ममकार मदयेकाः कुशल मंगल परोपकार ज्या यानाः मैत्री-
करुणा-समान भावना दयेकाः लोक कल्याणकारी ज्याखं याये माःगुलिं
थ्वपाखे दृष्टि तयाः सकलें न्हयज्यायेमाःगु जुल । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स न्हिपौ, २०६८ श्रावण ११

९.

विज्ञानया कसिइ 'ईश्वरवाद'

हेतुद्वारा उत्पन्न 'आत्मा' मखु :

मेपिसं धायेवं लिउलिउ वने मजिउ । दुनुगलं बिचाः यानाः जक पलाः
छीमाःगु यथार्थं खं थुइकेमाल । आकाशयात धातु धाइ मखु, थ्व ला
अवकाश खः । छुं मदुगु थाय्यात आकाश धाःगु सिबाय् छुं पदार्थयात धाःगु
मखु । परमाणु धातुया धार च्यानाः समाप्त जुइत्यंगु मतकथं खने दयाच्चनी ।
व स्थीरं च्यानाच्चंगु छगू जक मत मखु, धार च्यानाच्चंगु जक खः ।
हिमालं च्वापु नायाः वःगु लःयात खुसि धयातल । व हे खुसि पशुपति थ्यन
कि आर्यघाट धयातल । अनं क्वय् वःगु लःयात बागमति धाल । आर्यघाटय्
स्वःलहुइगु धयातल । स्वःलहुइबलय् लखं लहुइगु खः । लःयात घाट धाःगु कि
थाय्यात? उगु थासय् मथ्यंतले लःया नां मेगु दु । अनं क्वय् थ्यनेसाथ मेगु
हे नां । आर्यघाटय् च्वंगु लः व हे खः, अन च्वनाच्चनीगु मखु । न्हयाना
हे च्वनी । थुगुकथं मतया तेज दत्तले मत धाइ, लिपा हाकुया वनीगुयात
कुं धयातल । वहे तरिकां चेतनाया धार नं छगू हे आत्मा मखु । म्ह्य्
अखण्ड स्पर्शया धारय् फिल्ला पिदनीगुकथं स्पर्श जुइसाथ विज्ञान उत्पन्न
जुजुं मदया वंगु खः । थज्याःगु हेतुपाखे उत्पन्न जुजुं समाप्त जूगु चेतन
जक खः आत्मा मखु ।

नित्य परिवर्तनशील 'चेतना' :

नाम व रूप निगुलिं परिवर्तनशील खः । नाम धइगु चेतन खःसा रूप

२८ - लोक बहादुर शाक्य

धइगु म्ह अथवा चेतनया हेतु खः । म्ह परिवर्तन मज्जुगू जूसा माया गर्भनिसें पिने वःबलय् गथे च्वंगु खः अथे जुइमाःगु, तःक्षी मज्जुइ माःगु, निदं-स्वदं दत कि ख्वाः म्हसीके मफयेक तःधिकः जुइगु नं परिवर्तन जुयाः हे खः । आहारपाखे न्हूगु हि ला बने जुइगु जुल, पुलांगु जक सं, खबि, हि, कफ, चःति आदि अनेक प्रकारं पिने परिवर्तन जुयाच्वंगु दु । जन्म जुसेनिसें दिन गन्ति जुयावःगु सुकाय् स्वां माः हने थे न्हि-महिना-दंया माः दयेकाः म्हरूपी थासय् ला-हिया परिवर्तन जुया वयाच्वंगुलिं मचा, ल्याय्म्ह, बुरा जुयाः आयु समाप्त जुयाः सिना वनीगु जुल । देहावसान जुयाः हानं पुनर्जन्म जुइगु जुल । अनं नं च्वसं धयाथे परिवर्तन जुया वनीगु स्वभाव धर्म खः । थुकथं हे कर्म, चित्त, आहार, ऋतुया मूलय् चक्षु आदि इन्द्रिय व रूपादि विषयया स्पर्श जुयाच्वंगु खः । धाः व खिं थाइबलय् थाःलिसे सः पिदनी थे स्पर्श जूलिसे अनुभव (चेतन) उत्पन्न जुयाः अखण्ड जूगुलिं छगू हे थे जक खनेदुगु खः । उकिं नाम रूप निगुलिं परिवर्तन शक्ति खः, आत्मा मखु ।

हेतु निशेष अवस्था हे निर्वाण :

मेगु छगू उपमाकथं धुपांय् छपु च्याकाः ल्हातं ज्वनाः फनफन चाःहुइकल कि व छगू धुपांय्या मिया चक्काकथं खने दइ । तर धात्थेया मिया चक्का मखु । उगु हे कथं नाम रूप नं अखण्ड सनाच्वंगुलिं छगू थे खनेदुगु आत्मा धइगु भाव जक कल्पना यानाच्वंगु जुयाच्वन । हेतुपाखे उत्पन्न जूगु दक्व भौतिक वा आध्यात्म पदार्थ गुगुं नं नित्य जुइ मखु । थज्याःगु हेतुप्रत्यय व अनित्य पदार्थयात आत्मा धाये त्वःगु मखु । आत्मा धकाः पत्याः जुयाच्वनीपि केवल अज्ञानताया चिं जक खः । थुकथं अन्ध विश्वास याइपि संसारय् मुक्त जुइ फइ मखु । हेतुया नाम निसाना हे मदयेक निरोध याये फतकि जक जन्म-मरणया चक्रं मुक्त जुयाः निर्वाणपद लाना काये फइगु जुल ।

च्यागू तत्त्वया तालमेल :

म्हय् दुने बास यानाः खं ल्हाइगु धइगु हे आत्मा खः धाइपि नं दु । खं ल्हायेगु जक नं आत्मा मखु । छायाःसां जन्म जुसेनिसें सतसंगत मदुगु थासय् पालन, पोषण यानाः छुं नं स्यना मबिउसा व मचां खं ल्हाये सइ मखु । खं ल्हायेत नं वाक शक्ति माःगु जुल । चित्त तत्त्व, वाक तत्त्व

धइगु हृदय खः, वाक् तत्त्व धयागु कण्ठस्थान, तालुस्थान, मुर्धन्यस्थान, दन्तस्थान, ओष्ठस्थान, अन्तस्थान, नाशिकास्थान धकाः न्हयगू स्थान (तत्त्व) दु । थ्व न्हयगू तत्त्वत खँ ल्हाये फयेकीगु तत्त्व खः । बुद्धि तत्त्व धयागु न्हयपु खः । थ्व च्यागू तत्त्व दयाः हे खँ ल्हाये फइगु जुल । मचाबलय् थ्व तत्त्व सम्पूर्ण दःसां सुनानं खँ स्यना मबिल कि वं खँल्हाये फइ मखु । लोकं धाःगु शब्द ग्रहण यानाः खँल्हाये सइ, चित्तं इच्छा याइ । बुद्धिं खँपु दयेकी, वचनं छ्यलीगु यथार्थ सिद्धान्त बोध यायेमाल ।

वैज्ञानिक अध्यात्मया विकास :

जिन्दगी जक मखु यावत नामरूप छिनछिनय् हिलाच्चनी । च्वसं बियागु उपमापाखें थ्व खँ याउंके थुइका काये फुगु जुल । अप्वःथें धर्मतयपाखें आत्मा माने यानाच्चंगु खनेदु । तर बुद्धधर्म अनित्य-अनात्मवाद जुगुलिं दक्व ज्याखँ वैज्ञानिक आधारकथं जुयाच्चंगु स्पष्ट बोध याये माःगु जुल । थन थ्व खँ थुइके बहः जू कि मनूत सर्वश्रेष्ठ प्राणी धकाः धया तल । जन्म जुइसाथ सर्वश्रेष्ठ जुइगु मखु । सर्वश्रेष्ठ जुइत भौतिक व आध्यात्मिक भावना मदयेकं मगाः । थ्वया निति विवेक बुद्धि छ्यले फयेके माल । सत्संगत मदयेकं मनूया मौलिक ज्ञान, बुद्धि लाना काये फइ मखु । मनू जन्म जुइसाथ मां न्हापांम्ह सेवक व गुरु जुयाच्चंगु स्पष्ट खनेदु । मामं हे पालन-पोषणया नापनापं भाषा व अनेक ज्ञान गुण स्यना बीगु खः । तःधिक जुया वःलिसे पाठशालाय् प्रारम्भिक शिक्षा कायेगु, अनलि उच्च शिक्षा हासिल यायेगु जिन्दगीया परिपाटी दु । पासापिनिगु संगत व संघसंस्थाय् भ्यले पुनाः नं बौद्धिक क्षमता वृद्धि याये फुगु जुल । अफ मू खँ ला सच्चा मनू जुइत नैतिकवान चरित्रवान मजुसे मगाः । उकिं सर्वश्रेष्ठ प्राणी धायेकाच्चंपि मनूतयसं परिवर्तनशील वैज्ञानिक आधारत थुइकाः भौतिक भावना ब्वलंकाः नापनापं आध्यात्मिक विकास नं यानाः शील-समाधि-प्रज्ञाया लंपु ज्वनाः मनुष्य जीवन सार्थक कथं हने फयेके मालाच्चन । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स न्हिपो, २०६८ श्रावण २५

१०.

‘आत्मा’ माने मयाःसां पुनर्जन्मम् विश्वास

नौ बायेत नं न्यागु तत्त्व :

खँ ल्हायेत गुलिखे तत्त्व माःगु जुयाच्चन । थःथःगु थासं थःथःगु शब्द उच्चारण याइगु सिबाय् छगू हे थासं माक्व शब्द उच्चारण जुइमखु । थीथी थाय्या उच्चारणया इवल्य कण्ठस्थान, तालुस्थान, मूर्धन्यस्थान, दन्तस्थान, ओष्ठस्थान आदि दु । आखःया थाय् निश्चित मदुगुयात अन्तस्थान धयातल । न्हासं पिदनीगु आखःया उच्चारणयात नासिका स्थान धयातल । थन बुद्धि तरिका मिले यानाः वाक्य दयेका छ्यलीगु जुयाच्चन । थीथी तत्त्वय् छगू तत्त्व गडबड जुल कि नं वाक्य स्पष्ट जुइमखु ।

बिपाक भोग निमित्त पुनर्जन्म :

संसारय् न्ह्यागु तत्त्व जक खः धयागु जूसां पुनर्जन्म जुइबलय् तत्त्वया भूमिका दइ ला धकाः शंका जुइगु नं जुल । यथार्थ रूप प्राणीतय्गु म्ह्य् दयाच्चंगु तत्त्वत मध्येय् गुगु नं तत्त्व जन्म काःवनीगु मखु ।

संसारय् पुनर्जन्म मदु धाइपि नं दु । थ्व सिद्धान्त मिले मजू । छायाःसा तत्त्व ज्ञान मसियाः आश्रवक्षय मजुइके, तृष्णा निरोध मजुइक पुनर्जन्म दु धायेगु सत्य मखु । थज्याःगु सिद्धान्त संसारय् दुर्लभ नरजन्म

अनात्म - ३१

व्यर्थय समाप्त जुइ । थुकिं कल्पना यानाथे पाप यायेत मनूत लिचिली मखु । ज्ञान मार्गय गल्ली जुल कि सुखशान्ति गुबले काये फइमखु । छायाधाःसा काय, वाक, चित्तयागु कर्मया विपाक भोग मयासे मगाः । यानागु कर्मया फल भोग यायेत पुनर्जन्म मजुइकं मगाः । हानं पुनर्जन्म मयायेगु उपाय नं दु । थ्व उपाय धयागु म्हय् दइगु ५४ प्रकारया धातु व रूपादि बाह्य आयतन ६ गू नापं ६० प्रकारका धातुयात मिखां खकेकथं छगू छगू छुते यानाः स्वयेत साधना यायेमाःगु जुल । थ्व हे धातु वेदनानुपश्यना भावनाय् बारम्बार तल्लीन जुयाच्चने माःगु जुल । अप्रमादीपूर्वक एक चित्त जुयाः भावना मत्वःतुसे अखण्डरूपं तन्मय जुल कि आत्मत्व अथवा अहंभाव तनावनी । अहंभाव मन्त कि तृष्णा नं नाश जुइगु जुल । तृष्णा मन्त कि क्लेश निशेष जुइ । थुलि जुल कि जक पुनर्जन्मया पुसा निरोध जुयाःलि निर्वाणपद प्राप्त जुइगु जुल ।

वशाकूशलाया हेतु काभोगया लालसा :

परमार्थ ज्ञान थुइके थाकु । शील विशुद्धि तथा चित्त विशुद्धि नं माःगु दु । म्हय् दुगु ५४ प्रकारया धातु मध्येय् छगू नं जन्म जुइ मखुगु खँ सत्य खः । हानं आश्रवक्षय मजूतले पनुर्जन्म जुइगु सिद्धान्त नं सतय खः । छायाधाःसा म्हय् दुगु धातुत जन्म जूवनीगु मखु, कर्मया कर्ता नं मखु । विषयादि भोक्ता नं मखु, व ला केवल धातु जक खः । धातुया थःथःगु स्वभाव, धर्मकथं चले जुयाच्चंगु जक खः । अभ थुइकेमाःगु खँ ला जन्म नापनापं अज्ञान नं स्वभावं हे वयाच्चनीगु जुल । अज्ञानपाखे अकुशल जुइगु नं स्वभाव खः । अकुशलया फलं दुःख जुइगु नं स्वभाव खः । थुकी स्वभाव निगू प्रकारया दु । गुलिं स्वभावं धर्मयात हीके फुसा गुलिं हीके फइमखु । ज्ञान मदुगु अवस्थाय् चक्षु आदि इन्द्रिय तथा रूपादि विषयया स्पर्श जुइसाथ वेदना उत्पन्न जुइ साथय् तृष्णा उत्पन्न जुइ । व हे तृष्णापाखे रूपादि विषयया रस भोग यायेगु इच्छा बारंबार जुयाच्चनी । उकी तक्यनाः याये जिउगु वा मजिउगु बिचाः मयासे याइगु ज्यायात अकुशल धयातल । कल्याणमित्र-पासापिनिगु सतसंगत दतकि याये जिउमजिउ धयागु खँ बोध जुइगु जुल ।

गम्भीर ज्ञानय् पण्डित नं चुलुबीगु :

च्वसं च्वंगु दर्शनकथं म्हय् दयाच्चंगु गुगुं नं तत्त्वपाखे पुनर्जन्म काःवनीगु मखुसे कर्मया फल भोग यायेत पुनर्जन्म काःवनीगु जुयाच्चन ।

अज्ञानया कारणं अकुशल कर्म याइगु जुयाः अहंभाव, तृष्णा अले क्लेश न दयाच्चनी । शील, समाधि, प्रज्ञाया चर्यापाखे क्लेश चफुना छ्वयेफत कि हानं जन्म मजुइक निर्वाणपद लानाकाये फइगु बौद्ध सिद्धान्त जुल । मेमेगु अप्वः थे धर्मय् सर्वशक्तिमान ईश्वर माने याइगुलिं अमर आत्मापाखे जन्म काःवनीगु विश्वास दयाच्चन । बुद्धधर्म अनात्मवाद जूगुलिं मेगु धर्मया सिद्धान्तनाप मिले मजू । अले वैज्ञानिक दृष्टिकोण जुयाः विश्वव्यापी जुयाच्चंगु स्पष्ट जुल । थ्व सिद्धान्त थुइके थाकुगुलिं अप्वः बौद्धत नं ईश्वरवादी वा आत्मावादी जुयाच्चंगु खनेदु ।

बज्राचार्यपिसं महायान गुलि सिउ ?

अनीश्वरवाद व अनात्मवादया खँ थुइके कठिन जुयाच्चंगु अवस्थाय् बौद्ध विद्वानपिसं हे महायान वा वज्रयान सिद्धान्तय् अलमल जूगु छगू उपमा न्हयथनेबहः जू । हिरण्यवर्ण महाविहार वज्राचार्य गुथिपाखे वंगु पौष, माघपाखे महायानी नवग्रन्थ सूत्र गुरुजुपिपाखे पूजापाठ अले प्रख्यातम्ह बौद्ध विद्वानपाखे महायानी नवग्रन्थ विषयक प्रवचन सम्पन्न जूगु न्यनेदत । थ्वहे इवल्य् उपासक उदासं वि.सं. २०६७ साल पौष १६ या 'सन्ध्या टाइम्स'य् पिकाःगु पौया मनसायकथं वज्रसत्त्व गुरु माने यानाच्चपिनिगु बुद्धधर्मयात वज्रयान धयातल । वज्रयान विषय जन जजमानपित सुशिक्षित तथा तालिम याइपि जुयाः गुरु भाजु (गुभाजु) पित वज्र-आचार्य धयागु पद व उपाधि बियातःगु खः । थन पूजा, पाठ तथा देशनायागु नव-ग्रन्थ मध्येय् प्रज्ञापारिमिता छगू जक महायानी खः । दक्व वज्रयानी सम्प्रदायया मान्यता प्राप्त सूत्र ग्रन्थ धयागु अन्वेषकतय्गु निष्कर्ष दु धकाः उल्लेख यानातःगुलिं विद्वान वर्गतय्सं महायान व बज्रयान सूत्र स्पष्ट याये मफुगु खनेदत । पं. दिव्यवज्र वज्राचार्यया देशनाकथं महायान धयागु बोधिचर्यावतार खः । थुकी हलज्वलं तयाः पूजा याइमखु । मानसिक पूजा जक याइगु स्पष्ट जुयाच्चंगु खः । महायान तथा तन्त्रमन्त्र मिले यानाः वज्रयान धयातल । थ्व विषयसं भ्रम लाका च्वने मजिउगुलिं सम्बन्धित वज्रयानी विद्वानपिसं गोष्ठी यानाः स्पष्ट यायेत इनाप यानाच्चना । नाप अनीश्वरवाद व अनात्मावाद विषयसं नं विचार विमर्श यानाः सर्वमान्य निष्कर्ष विब्वयेमाल । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स न्हिपौ, २०६८ भाद्र ७

बारम्बार जन्म काये म्वाःलीगु निर्वाण लुखा

संसार्य् प्राणीतयगु दुःख सुयां नं मयः । दुःख मयःपित दुःख बिल कि थ्वया विपाक थःत हे दुःख जुइगु जुल । इमित सुख बीगु श्रद्धा दत्त कि थःत नं सुख भोग याये दइगु जुल । प्रज्ञाज्ञान थुइकाः १८ गु धातुया भावना यानाः अकुशलपाखे बचे जुइत कुतः यायेमाःगु जुयाच्चन । थ्व धातुया भावना यायेगु तरिका थथे खः ।

चक्षुधातु, रूपधातुया संयोगं चक्षुविज्ञान धातु उत्पन्न जुइगु स्वभाव धर्म खः । श्रोतधातु, शब्दधातुया संयोगं श्रोत विज्ञान धातु उत्पन्न जुइगु स्वभाव खः । घ्राणधातु, गन्धधातुया संयोगं घ्राणविज्ञान उत्पन्न स्वभाव खः । जिह्वाधातु व रसधातुया संयोगं जिह्वाविज्ञान उत्पन्न जुइगु स्वभाव खः । कायधातु स्पर्शधातुया संयोगं कायविज्ञान उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । मनोधातु, धर्म (बिचाः) धातुया संयोगं मनोविज्ञानधातु उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । ६ इन्द्रिय, ६ विषय, ६ विज्ञान यानाः १८ गू धातु जक खः । थुपि कर्मया कर्ता मखु । विपाक भोगता नं मखु । जन्म जुइगु नं मखु । थ्व १८ धातु ला केवल हेतु जक खः । थ्व हे हेतुपाखे उत्पन्न जुइगु क्लेश खः । मिखां रूप खनाः राग वा द्वेष वा मोह उत्पन्न जूगुयात क्लेश धाइ । थ्व क्लेश कर्मया कर्ता खः । उकिं गुगु विषयसं मन लिप्त जुइ वयात उपादान

धाइ । गुगु उपादान भाव जुइ, अन प्रतिसन्धि (जन्म) जुइ । थ्व क्लेशया मुल हे जि धयाग आत्म भाव खः । आत्म भावं स्वार्थ काये साथ तृष्णा, इच्छा आदि क्लेश उत्पन्न जुइगु जुल ।

म्हय् दइगु १४ कथंया धातुयात कर्म, चित्त, ऋतु, आहारया आधारं धातुया थःथःगु स्वभावं धर्म चले जुइगु शक्ति जुयाच्वंगु दु । थ्व धातुया स्वभाव धर्म स्वचालित मेसिनकथं न्हयानाच्वनीगु जक खः । व धातुया पुचलय् प्रत्येक धातुया चेतना मदु । दक्व मिले जुयाः चले जुइगुलिं जक चेतना उत्पन्न जुयावःगु खः । उकिं थन गनं हे आत्मा धयागु मदु । थ्व हे धातुया आधारं अज्ञानवश क्लेश उत्पन्न जुयाः पुनर्जन्मया कारण नं दइगु जुल । जन्म जुइ मात्तले धातु मुनाच्वनी । जन्म जुइ म्वाल कि धातु संग्रह जुइगु हेतु निरोध जुइगु जुल । राग, द्वेष, मोह आदि क्लेशया कारणं दुःख जुइ । गबलय् थ्व क्लेशत निर्मूल जुइ अबलय् दुःख नं निर्मूल जुइ । थ्व अवस्थायात हे निर्वाण धाःगु खः । थ्व निर्वाण थ्व हे म्हय् प्राप्त जुइ । निर्वाण प्राप्त व्यक्तियाके तृष्णा आदि दइमखुगुलिं मृत्युलिपा नाम रूप अलग जुयाः विमुक्ति वा मोक्ष प्राप्त जुइगु खः । मेगु गुगु लोकय् हाकनं पुनर्भव जुइमखु । मनू देवता आदि योनीस जन्म जुत्तले नं निर्वाण प्राप्त जुइमखु । आत्मा माने यात्तले नं निर्माण प्राप्त जुइ मखुगुलिं निर्वाण प्राप्त यायेगु शिक्षा व विधि कर्मवादी बुद्धशिक्षाय् सिवाय् आत्मवादी, ईश्वरवादी मुक्त जुइमखु । निर्वाणकामीतय्त न्हापां क्लेश हे निरोध यायेगु स्वयेमाल । क्लेश निरोध याइम्हेसिनं आत्मभाव तथा स्वार्थ नाश यायेमाल । अले जक तृष्णा, इच्छा आदि क्लेशयात दमन याये फइ । दमन जक यानां मगाः, अशेष जुइक निरोध हे यायेमाःगु जुल । निरोध याये फयेकेगु लागिं प्रज्ञा ज्ञान मदयेक मगाःगु जुल ।

थुकथं हेतुपाखे उत्पन्न जुइगु क्लेश खः । राग-द्वेष-मोहया कारणं क्लेश दइगु जुयाच्वन । अले क्लेश कर्मया कर्ता खः । धइगु नं थुइके फत । थ्व हे कर्मया फल भोगे यायेत पुनर्जन्म जुइगु धाये माल । क्लेश निर्मूल याये फत कि जक हाकनं जन्म मजुइगु निर्वाणपदय् लाये फइ । थन ज्ञान व प्रज्ञा स्पष्ट मथुइकुसे मगाः । मेपिनिपाखे न्यनाः, अध्ययन यानाः, सत्संगत यानाः ज्ञान काये फइगु जुयाच्वन । तर प्रज्ञाया तरिका

अलग हे दु । ज्ञानं कयागु विषय व जीवनया पहःचहःयात दुनुगलं चिन्तन मनन् यानाः थःगु हे अनुभवं ध्वाथुइकाः खः वा मखु धयागु सीकाः हासिल यायेगु प्रज्ञा जुल । प्रज्ञा बिना निर्वाण प्राप्त याये फइमखु । थ्व अतिकं दुग्यंगु महत्त्वपूर्ण सिद्धान्त खः ।

प्रज्ञा स्कन्ध ध्वाथुइकेत सम्यक्दृष्टि व सम्यक्संकल्प मू लिधंसा खः । मिथ्या धारणा मयासे पाय्छि धारणा ग्रहण यायेगु हे सम्यक्दृष्टि खः । मिथ्या धारणा धयागु दक्व रूप, वस्तु, प्राणीलगायत ईश्वर सिर्जना याइगु भाःपीगु खः । अथे हे सुख, दुःख दक्वं पूर्व जन्मया फल खः । छुं नं जुइगु अचानकं खः गुगुं कारणं मखु धयागु शाश्वत दृष्टि जुयाच्वन । थन चिन्तन मनन् यायेमाःगु खँ च्वय् च्वंगु स्वंगू कथंया दृष्टि हाकुतिनाः न्हापाया जन्मय् व आःयागु जीवनय् थःगु हे काय-वाक-चित्तपाखे याःगु व याइगु कर्म हे सुखदुःखया कारण खः । बाह्य तत्त्वया थुकी छुं हे भूमिका मदुगु सिद्धान्त सम्यक्दृष्टि जुल । पाय्छिगु बिचाः, चिन्तन, मनन् व कल्पना हे सम्यक संकल्प खः । अभ हत्या, हिंसापाखे विरक्त जुइगु संकल्प (करुणा धर्म), तं, घृणा व बदला कायेगु भावना विरक्त जुइगु संकल्प (मैत्री धर्म), संग्रह, स्वार्थ व कञ्जुसिं विरक्त जुइगु संकल्प (त्याग धर्म) हे सम्यक्संकल्प खः । हाकनं श्रद्धा, स्मृति, अकुशल कर्मय् लज्जा, व भय बहुश्रुति, वीर्य, प्रज्ञायात हे सद्धर्म धयातल । उकिं बुद्धधर्मया मौलिक दुग्यंगु थज्याःगु प्रज्ञाज्ञान थुइका व्यवहारय् छ्यले फत धाःसा पुनर्जन्म मजुइगु निर्वाणपद कायेगु लँपुइ न्हयज्याये फइ । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स, २०६८ भाद्र २१

१२.

धर्मया खोल दुने ब्वलंगु अधर्म सुधार

क्लेश नाशक प्रज्ञा :

प्रज्ञा ज्ञान धयागु संज्ञा, विज्ञान व प्रज्ञा याना: स्वंगू कथया दु । संक्षिप्तं थुइकेगु ज्ञान हे संज्ञा खः, विशेषं थुइकेगु विज्ञान अले धातुया अनुसन्धानं पिदनीगु ज्ञान हे प्रज्ञा खः । हाकनं भिंयंगू कथया धातु छु छु खः धका: थुइका: गुगुं धातुं छु उत्पन्न जुइ, थ्व दक्व थुइकेगु ज्ञानयात हे प्रज्ञा धाइगु खः । थुलि जक मखु, नामस्कन्ध अथवा वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान आदि अष्टतत्त्व नं उत्पन्न जुजुं समाप्त जुयावनीगु व उत्पन्न जुइगु हेतु व अष्टनाम स्कन्धया गति तथा अन्त्य जुयावनीगु यथार्थरूपं थुइकेगु ज्ञानयात प्रज्ञा धयातल । थज्या:गु तत्त्व ज्ञान मदुम्ह व्यक्तिया चित्तय् अज्ञानया कारणं उत्पन्न जुइगु क्लेश जुयाच्चन । क्लेश नष्ट यायेत तत्त्व ज्ञान बोध जुइगु प्रज्ञा ज्ञान मदयेकं मगा:गु जुल ।

सत्कार्य सफलदायक :

जन्म का:वनीगु क्लेश मखु, प्राणी खः । जन्म जुइगु जक क्लेश खः । क्लेशमुक्त ज्या संस्कार जुयाच्चनी । काय, वाक, चित्त, राग, द्वेष, मोहंजा:गु कर्म या: वइगु संस्कार खः । संस्कारया हेतु अविद्या जुल । अविद्याया रूप, आकार, रंग छुं नं दइ मखु । निरंजन, निराकार खः । व अविद्या सुनानं

अनात्म - ३७

दयेके माःगु मखु, थःन्हेसिन हे कमे यानाचवनीगु जुयाच्वन । तर अविद्यारूपी अन्धकार निर्मूल यायेगु उपाय मयासें मगाः । उपमाकथं नंय् खतं नकेगु कुतः यायेन्वाः । खतनःगु नंयात सफा याये मालकि कुतः मयासें मगाः । वास्ता मयासें तया तलकि नंय् अथे हे खतं नइगु खः । बहनी व चान्हय् मत च्याकेगु वास्ता मयाःसा अथे हे खिउंसे च्वनाच्वनी । थुकथं यथार्थ ज्ञान मंत धाःसा अविद्या ज्ञानचक्षु खिउंका बी । थ्व ज्ञानचक्षु मखंगुलिं मार्ग, कुमारग, मसियाः अथवा धर्म, पाप व मरण चक्रय् लानाः निर्वाणपद लाना काये मफइगु जुयाच्वन । संसारयात हे प्रत्यय धकाः थुइकाः निरोध यानाः निर्वाणपद प्राप्त यायेफत कि पुनर्जन्म जुइमखु । आध्यात्मिक तत्त्व, ज्ञान, बोध मज्जतले न्हयाक्व तःधं जूसां होमादि ध्यान, समाधि, भाव-भक्ति, ऋद्धि-सिद्धि, योग बल दःसां निर्वाणपद प्राप्त याये फइमखु । अथे नं सुकर्मया फल धाःसा सिति वनीमखु । लौकिक सुख जक प्राप्त जुइ तर निरोध जुइमखु । मू खं अविद्यायात प्रज्ञावान, साधकपिसं तत्त्व जक खः धकाः प्रज्ञा ज्ञानपाखे निर्णय यानाः आत्मत्व जुयाच्वंगु दक्व क्लेशयात निरोध यानाः जन्म मरणया चक्रं मुक्त जूगु निरोध अवस्था निर्वाणपद प्राप्त यायेत यथार्थ रूपं शील, समाधि व प्रज्ञा ध्वाथुइकाः व्यवहार्य छ्चले फयेके माःगु खः ।

धीरता व वीर्य - ध्यानया लक्ष्य :

थौकन्हय् थाय्थासय् ध्यान व विपश्यना केन्द्र चायेकाः ध्यान स्यनेगु ज्याइवः जुयाच्वंगु बांलाःगु पलाः धायेमाल । वास्तविक आध्यात्म तत्त्वज्ञान बोध मज्जतले ध्यान, समाधि भाव, भक्ति याःसां निर्वाणपद प्राप्त याये फइमखु धकाः न्हयथनातःगु विषय चिन्तन मनन याये बहः जू । मू खं ला अध्यात्म बलनाच्वंगया तातुना धयागु थः सुधार जुयाः व्यक्तित्व विकास यायेगु नापं समाज सुधार यानाः लोककल्याणकारी ज्या यायेपाखे नं ध्यान तयेमाःगु त्वःमंके मजिउ ।

थौकन्हय्या लकस वाला स्वयेबलय् गनं विशुद्ध बौद्ध क्षेत्रय् मनुया ला ध्यनाः महाकालयात प्रदान यानाच्वंगु दु । कयौ वज्रयान विहारय् जातपातया भेदभाव, मद्यमांसया प्रयोग जुयाच्वंगु दु । अफ भ्वजय् व मेमेगु थासय् मद्यपानया प्रभावं कयौया जीवन बरवाद जुयाच्वंगु न्यनेदु । छगू अजूचायापुगु

३८ - लोक बहादुर शाक्य

खं छु धाःसा नेपाःया बौद्ध संघसंस्थातय्गु कुसा संगठन धर्मोदय सभाया ६८ गू दंमुंज्या व पदाधिकारी ल्यज्याया दक्व ज्याइवः रद्द यानाबिल । सभाया नियमित दुजः जुयाच्चंपि भन्तेपि पदाधिकारीया उम्मेदवार जुल धयागु दुनेया चिउताःयात सुचुकाः यातायात व्यवसायीतय्सं आह्वान याःगु बन्दया त्वहः तयाः छलकपट याःगु नं खने दत । ल्यज्याया ज्याइवः रद्दया निर्णय गुगु जुल, व खं स्वयं अध्यक्षं हे मसिउ हं । न्हापा भन्तेपिसं हे न्ह्याकाच्चंगु संघय् लिपा तिनि लामा व वज्राचार्यपि दुकाःगु खः । भन्तेपित निर्वाचनय् दुथ्याकेमाः धकाः नायलं कार्यसमितियात धाःगु खं नं न्यने दु । उकिं ध्यानी, साधकपि नापं सकल धर्मावलम्बीपिसं थीथी विकृतिपाखे नं दृष्टि तयाः सुधार यायेत क्वातुक पलाः छीगु हथाय् हे जुइधुंकल ।

सम्प्रदाय व शुद्ध धर्म छता हे मखु :

मनू सामाजिक प्राणी जूगुलिं समाजं अलग च्वने फइमखु । समाजया निति फुगु चाःगु स्वस्थ सहायक जुयाच्चनेगु मानव जीवनया सभ्य तरिका खः । व्यक्ति स्वस्थ व शान्त चित्त जुल कि छैय् नं सुखी परिवार जुइ । अले समुन्नत व शान्तिपूर्ण समाज स्वनेत तिबः जुइ । गतिशील समाजपाखे देय्या उत्थान जुइ । देय्या भौतिक व आध्यात्मिक प्रगतिपाखे विश्वशान्तिया निति साधन जुइगु जुल । थन बुद्धधर्म मखु, हिन्दू, क्रिश्चियन, मुशिलम धर्म मखु, धर्म धर्म हे खः धयागु आचार्य सत्यनारायण गोयन्काया धापू न्हयथनेबहः जू । वसपोलया देशनाया तातुना धयागु छगू जक धर्मय् आशक्त जुयाः मेगु धर्मयात समान खंके मफुत धाःसा साम्प्रदायिक भावना प्रकट जुइ । हाकनं विश्वय् खने दुगु दक्व धर्मया तातुना धयागु कुशल मंगल सेवया ज्याखँ यायेगु वा याकेगु, मैत्री, करुणा व समान भावना ब्वलंकेगु, नैतिकवान, चरित्रवान जुयाः बुद्धि विवेक छचलाः राग-द्वेष-मोह-अहंकर-ममकर निवारण यायेगु सत्य-तथ्य सिद्धान्त थुइकाः व्यवहारय् छ्यलेगु वा छ्ययेकेगु नं सान्दर्भिक जुयाच्चन । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स, २०६८ अशोज ११

१३.

बुद्धयान दुने म्वानाच्चंम्ह छुँ - ईश्वरवाद

अहंभाव फुकेत प्रज्ञास्त्र :

प्रज्ञा ज्ञान प्राप्त मजूपित दथुं उत्पन्न जुइगु क्लेशं हे कर्ता जुयाः कुशल, अकुशल कर्म याइगु जुयाच्चन । थ्व हे कर्मया विपाक भोग यायेत पुनर्जन्म जुइगु जुल । जन्म जुइगु धइगु हे नामरूपया अंगयात माःकथं धातु संग्रह जुयाः म्ह बने जुइगु खः । व दुःख सुखरूपी विपाक भोग यानाच्चनी । लोकय कर्मभोग यायेगु सकलयात समान जुयाच्चनी । न्याक्व हे सुख जूसां कर्म सुधार मयासें मगाः । प्राणी हिंसा मयासें तथा शील धारणा व पालना यात कि कर्म शुद्ध जुइगु जुल । अले शान्त, शीतल कर्म सुधार यात कि पाप निवारण जुइगु जुल । मित्रया संगत मदयेकं मगाः । दुःखमुक्त जुइगु कामना यानाः श्रद्धा बल दयेके माल । परिशुद्ध आचरणशील बांलाक पालन यायेमाल । शीलपाखे पुलांम्ह पाप निवारण याये फइगु जुल । वीर्य बल अलिखपनायात त्याकाः, चित्त चञ्चल मजुइकेत ध्यान समाधि चर्या यायेमाःगु जुल । शरीर व इन्द्रिय स्वस्थ जुइत स्मृति साधना यायेमाल । विपाक भोग मयाये फयेकेगु निति मैत्री तथा करुणा भावनापाखे चित्त शुद्ध याये फयेके माल । मसिउगु सयेकेत ज्ञानचक्षु चायेके माल । अहंभाव निर्मूल यायेत, तत्त्वज्ञान विश्लेषण यायेफइगु महाप्रज्ञा बल माःगु जुल ।

दुर्गति मलाकेत सत्कर्म :

खिउं थासय च्वनाः चित्त अशान्त जुयाच्चपित तेज प्राप्त जुल कि

४० - लोक बहादुर शाक्य

खिउं नापं मनया अशान्ति नं चिला वनीकथं अज्ञानान्धकारय् लानाः छटपट जुयाच्चपित नं ज्ञानरूपी तेज प्राप्त जुल कि संसारया दुःख निवारण जुइगु जुल । न्हिनसिया तुयू जः, सूर्य, चान्हसिया मत खः । अज्ञानान्धकारयात तुयू जः यथार्थ रूपं ज्ञान खः । पञ्चस्कन्ध, पञ्चेन्द्रिय, पञ्चनीवरण स्वतन्त्र रूपं अज्ञानान्धकारय् लानाच्चंगु बन्धनं मुक्त जुइगु प्रज्ञा खः । ज्ञानरूपी तुयू जः धइगु प्रज्ञाया प्रदीप खः । गुकिं तम धइगु अन्धकारयात निर्मूल याइगु जुल । प्रज्ञा-प्रदीप लाना कायेत चित्त स्थीर याये माल । प्रज्ञारूपी मत च्याका तयेत फय् दिका तयेमाल । फय् दिकेगुया अर्थ शीलरक्षा यायेगु खः । शीलरक्षा याना तयेत वीर्य बल माःगु जुल । वीर्य बल क्वातुका तयेत दुर्गति खनाः ग्यायेमाःगु जुयाच्चन । दुर्गति खनाः ग्यायेत विचारवान जुइ फयेकेमाःगु जुल । विचारवान जुइत बांलाःगु सतसंगत मदयेकं मगाः ।

विमुक्तिया उपाय स्मृति :

प्रज्ञा-प्रदीप प्राप्त जुइसात आत्मा खः लाकि अनात्मा खः यथार्थ थुइगु जुल । थ्व म्ह ला चतुर्माहाभूतमय खः धइगु स्पष्ट बोध जुइ । नाम व रूपया जीवनय् सुख लाकि दुःख सीके फइ । सुख व दुःखया कारण छु खः धइगु थुइकाः भवचक्रपाखें मुक्त जुइ फइगु नं जुल । थ्वया मू उपाय सम्यक्स्मृति खः । सम्यक्स्मृतिया भावना मदयेक योग जक याना जुल कि साकार अथवा निराकार ब्रह्मलोकय् जक थ्यनेफु, हेतु निरोध जुइ मखु । छायाःसां नाम तथा रूप निरोध मजूतले समाधि सुख जक काये फइ, लोकुत्तर प्राप्त याये फइमखु । समाधि बलया पुण्य समाप्त जुइसात हाकनं संसारचक्रया भागी जुइमालीगु जुल । पुनर्जन्मया हेतु-पुसा-देसलाइ दुने मि दुगुकथं सुलाच्चनीगु समान समाधिस सुखरूपी हेतु सुलाच्चनी । ब्रह्मलोकय् आयु ताहाः जुइगुलिं योगीया मनय् थ्वहे मोक्ष खः धकाः बिचाः यानाच्चनी । आयु न्ह्याक्व हे ताहाः जूसां छन्हु समाप्त जुइ । आवागमनं मुक्त जुइगु इच्छा दुसा स्मृतिप्रस्थानया ज्ञान साधना मयायेकं मगाः । मुक्तिया उपाय थ्व सिबे मेगु मडु ।

ईश्वर मदु, मनू देव जुइफु :

संसारय् खने दुगु दक्व धइथे धर्म, ईश्वरवादी आत्मवादी जुयाच्चन । तर बुद्धधर्मया मौलिक सिद्धान्त अनीश्वरवाद तथा अनात्मवाद खः । थ्व खं थुइके थाकुगुलिं नेपाःया आपालं बौद्धत ईश्वरवादी जुयाच्चन धकाः

धायेमाःगु अवस्था दु । वज्रयान बौद्ध तन्त्रय् खने दुगु देवदेवीत काल्पनिक रूपान्तरण प्रज्ञामूर्ति जक खः धकाः स्पष्ट न्हयथनातःगु दुसां अप्वः धइथे वज्रयानीपि हे ईश्वरवादी खनेदु । वज्रयान दीक्षाया मू दर्शन सप्तत्रिंशत् सम्बोधि पाक्षिका (४-स्मृत्युप्रस्थान, ४-सम्प्रहाण, ४-ऋद्धि पाद, ५-इन्द्रिय, ५-बल, ७-बोध्यङ्ग, ८-आर्याष्टाङ्गमार्ग) खः । उपि दर्शनत थुइकेगु निति चक्रसम्बर बज्रबाराही व मेपि ३६ म्ह सम्बरपि यानाः ३७ म्ह देवतापि कल्पना यानातःगुया मनसाय छम्ह छम्ह द्यःया छगू छगू दर्शन ध्वाथुइकाः चर्या यायेगु प्रगतिशील पलाः खः । थ्व लंपु अनीश्वरवाद तथा वैज्ञानिक जूसां वज्रयान सम्प्रदायया अधिकांश महानुभावपिसं थ्व दुग्यंगु दर्शन बोध यायेगु कुतः याःगु खने मदु । यथार्थ रूपं बुद्धधर्म्य सर्वशक्तिमान ईश्वर माने याये म्वाःगु अवश्य नं खः तर थुइकेमाःगु खं छु धाःसा देवतापिके गुण दयाच्चनी । देवदेवीप्रति श्रद्धा पिदकेगुया मनसाय वसपोलपिके दुगु गुणपाखे प्रेरणा कयाः ज्ञान वृद्धि यायेगु तातुना खः । अक् स्पष्ट यायेगु जूसा ज्ञानगुण दयेकाः हे देव समान जुइगु महान लक्ष्य खः ।

बौद्ध समुदाय अक् भ्रम्य :

सर्वशक्तिमान ईश्वर माने यात कि आत्मावादी नं जुयाच्चंगु खनेदु । च्वय न्हयथनागु सिद्धान्तकथं कर्मया कर्ता हे क्लेश खः । कर्मया विपाक भोग यायेत पुनर्जन्म जुइगु जुयाच्चन । आत्मा सरे जुइगु मखु । हेतु निरोध मजूतले पुनर्जन्म जुइगु बुद्धधर्मया मनसाय खः । उकिं हेतु निरोध यायेत कल्याणमित्रपिनिगु सतसंगत यानाः शील, समाधि, प्रज्ञा, ज्ञान ध्वाथुइकाः पूर्वक चर्या याये फत कि निर्वाण प्राप्त याये फइ । मू खं ला कर्म शुद्ध यानाः राग, द्वेष, मोह, अहंकार व ममकार निर्मूल यायेत ज्ञानरूपी तेज प्राप्त यायेगु लागि तत्त्व ज्ञान म्हसीकाः स्मृति प्रस्थानया ज्ञान साधना यायेमाःगु ल्वःमके मजिल । थौकन्हय् नेपाःया बुद्धधर्मया परिस्थिति वाला स्वयेबलय् बौद्ध विहार, संघसंस्था, ध्यान केन्द्र चायेकाः यानाच्चंगु ज्या च्छायेबहः जू । तर पूर्वक व्यवहारय् छ्यले फुपि धाःसा दुर्लभ धायेमाः । उकिं विशेष यानाः बुद्धिजीवी वर्ग व ध्यानी महानुभावपिसं च्वय धयाथे यथार्थ प्रज्ञा बोध यानाः निर्वाणया लंय् न्हयज्यायेत हेतुप्रत्ययया दुग्यंगु सिद्धान्त थुइकाः चर्या हे यायेत क्वातुगु दृष्टि तयेमाः धकाः सविनय इनाप यानाच्चना । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स २०६८ अशोज २५

बुद्धधर्मया वैज्ञानिक दृष्टिकोण

क्लेशया कारणं जन्म :

पुनर्जन्म धइगु आत्मा सरे जुयाः जन्म जुइगु मखु । क्लेश वनाः जन्म जुइगु नं मखु । संस्कार हे जन्म जुइगु नं मखु, क्लेशपाखें संस्कार प्रवाहित जुयावनाः अन प्राणी उत्पन्न जुइगु खः । संस्कार धइगु छगू जुयाः उकी मेगु उत्पन्न जुइगु जुयाच्चन । उकी नं हाकनं उत्पन्न जुइ । थुकथं मिले जुजुं वनीगु जुल । हेतुप्रत्यय जुजुं वनाः हाकनं प्राणी उत्पन्न जुइगु हे संस्कार जुल । दसुकथं धायेबलय् छम्ह व्यक्तिं भचा भचा तापाकाः अप्पा धका तल । उकी दकलय् न्हयःने च्वंगु अप्पायात धवत कि दक्वं अप्पा मदिक थःथः घ्वाघ्वां ग्वःतुला वनी । व अप्पा घ्वाःम्ह व्यक्तिं सिथय् च्वंगु अप्पा छपा जक घ्वाःगु सिबाय् दक्व अप्पात घ्वाःगु मखु । उकिं दकलय् लिउने च्वंगु अप्पा कुतु वनाः सुं नं प्राणीयात लात कि उकिया कसुर (दोष) व अप्पा घ्वाःम्ह व्यक्तिं मन्जुर याइ ला? थुकथं हे क्लेश धइगु हेतु जक खः याकीगु ज्या संस्कार जुल ।

निक्लेश जुलकि पुनर्जन्म निरोध :

६० गू धातु दुगुलिं अज्ञातवश अहंत्व उत्पन्न जुयाच्चनी । अहंभाव दयाः स्वार्थ, तृष्णा दत वा तृष्णा इच्छा उत्पन्न जुल धाःसा उगु इच्छापाखें रागादि क्लेश दइगु जुल, थज्याःगु क्रियापाखें कुशल अकुशल कर्म, उकी

अनात्म - ४३

लिप्त जुइगु उत्पादन, उपादान दुगु थासय् हे भव, भवं जन्म, जराव्याधि, मरण हाकनं हाकनं जन्म । परमार्थज्ञान प्राप्त मजूतले अज्ञानतावस संसार चाःहिला च्वनीगु जुयाच्चन । थ्व खं थुइके अःपु मजू । छगू उपमाकथं गुलिसिनं फलया लागि सिमाया पुसा पित, चुलि ह्वयाः हः दत, सिमा तःमा जुल, फल सल । सिमाया पुसा चुलि ह्वयाः मदया वनीगु जुल । पुसा ल्यं दइ मखुत । थुइकेमाःगु खं ला सिमाय् सःगु फलया पुसा यंकाः पीमाःगु जुल । थुकथं प्राणीपिनिगु प्राण नं व हे प्राण वनाः जन्म जुइगु मखु । प्राणीया कर्मया संस्कार मिले जुयाः प्राणी उत्पन्न जुइगु खः । वहे छगू पुसां फुक्क सिमा जुइगु मखु । थुकथं हे दक्व जीवनया प्राण व हे छगू मखु, संस्काररूपी सिमाय् प्राणीरूपी फल सइगु खः । वहे प्राणी पुनर्जन्मयात संस्कार दयेकीगु खः । थ्व हे संस्कारं पुनर्जन्म उत्पन्न जुइगु खः ।

कर्म विपाकं संस्कार निर्माण :

मेगु छगू उपमाकथं वायरलेसया मेसिनय् अप्रेटरं छ्यःगु शब्द गनया लागि छ्वःगु खः, अनया स्पीकरय् उत्पन्न जुइगु खः । थन धाःकथं आखः छगः हे मपाकुसे अन प्रकट जुइ । थ्वहे खं खन अनेक प्रकारया ज्या सम्पन्न जुइ । अन खं ल्हाःगु आखः ब्यावंगु मखु । मेसिनया गुगुं नं कुचा ब्या वंगु मखु, माइक न्हयःने प्रचार जूगु शब्दया संस्कारया नम्बर मिले मजूगु थासय् जक उत्पन्न जूगु खः । थन बिचाः यायेमाःगु खं धयागु थनया शब्द हे अन थ्यंगु धायेबलय् छुं नं थ्यंगु खने मदु । तर आखः, सः छुं नं पाःगु मदु । थन धाःगु उद्देश्य अन पूर्ण जुयाच्चन । थन आः धाःगु थःत जुयाच्चंगु सुख वा दुःख मेपिसं यानाच्चंगु धाइ मखु थम्हं हे यानाच्चंगु धाइ । गथे वायरलेसय् एम्प्लिफायरया तत्त्वं व संस्कार दयेकूगु खः । उकथं हे प्राणीतय्गु कर्मविपाकया तत्त्वं संस्कार दयेकाः अन वंकथं ध्वनि लाउड स्पीकरं उत्पन्न जुल ।

पुसा सिया बिल कि सइमखु :

च्वय् च्वंगु धर्म-दर्शनकथं हे क्लेशपाखे संस्कार प्रवाहित जुयाः प्राणी जन्म जुइगु खं थुइके फुगु जुल । बुद्धधर्मय् जन्म-मरणया फर्मुला हे क्यनातःगु हेतुप्रत्ययया सिद्धान्त दुगुलिं वैज्ञानिक धर्म धयातःगु खः । थन थुइकेमाःगु यथार्थ खं धर्म वा ध्यानचर्याया मू तातुना धइगु शील-समाधि-

प्रज्ञा ध्वाशुइकाः चर्या यानाः राग, द्वेष, मोह, निर्मुल यानाः हाकनं जन्म मजुइगु निर्वाण प्राप्त यायेगु खः । थ्व सिद्धान्त थुइकाः चर्या यायेगु धइगु मामुली खं मखु । गम्भीर रूपं परमार्थं दृष्टिकोणं थुइकाः व्यवहारय् छ्यले मफइगु नं मखु । वैज्ञानिक प्रयोगशालाय् छुं नं चिजं बिज साधन गथे दयावःगु धकाः स्पष्ट रूपं फर्मुला तयार यानाः ज्या याइगु अथवा प्रशिक्षण बीगु बुद्धधर्मय् नं धर्मया परिभाषा थुइकाः व्यवहारय् छ्यलाः चर्या हे यायेमाःगु खंत दुगु जुल ।

वैज्ञानिक चिन्तनं अन्धभक्ति तापाकी :

हलिमय् खनेदुगु दक्व धर्मया तातुना धइगु कुशल मंगल सेवाया ज्याखं यायेगु, मैत्री, करुणा, समान भावना ब्वलंकेगु, नैतिकवान् चरित्रवान् जुयाः बुद्धि-विवेक छ्यलाः राग, द्वेष, मोह, अहंकार, ममकार निवारण यायेगु जुयाच्चन । तर यक्वसिनं थ्व मू खंया चिन्ता मतसे अन्ध भक्त, अन्ध विश्वासपाखे वनाच्चंगु खने दु । धर्मगुरूपि नं अप्वः थें पुरोहितवादय् प्यपुनाच्चन धाःसां पाइमखु । हाकनं धर्मया ज्याइवःयात संरक्षण यायेत बुसानिसे मसीतले अनेक सांस्कृतिक कर्मकाण्ड, व्यवहार सिर्जन यानातःगु खनेदु । गुलिसिनं व संस्कृतियात हे धर्म भाःपियाच्चन । अले च्वय् न्हयथनागु यथार्थ धर्मपाखे चिउताः मतःगु नं मखु । अफ थुइकेमाःगु तर्क ला तृष्णा दतले पुलांगु संस्कारया आधारय् न्हूगु स्वभाव ताःहाकः जुयावनीगु अर्थय् पुनर्भव जुयाच्चनीगु खः । थ्वयात व्यवहारिक भाषाय् पुनर्जन्म धयातःगु खः । आत्मा पुनर्जन्म जुइगु शाश्वत दृष्टिया सन्दर्भय् धयातःगु मखु । उकिं धर्मया नामय् अधर्मया ज्याखं खने दयाच्चंगुयात सुधार यायेत वैज्ञानिक दृष्टिकोणं थुइकाः पलाः न्ह्याके हथाय् हे जुइधुकल । उकिं चेतनशील महानुभावपि अफ नं सचेत जुयाः नेपाल संवत् न्हूदं १९३२ पाखे प्रेरणा कयाः माःकथं पलाः न्ह्याकेत व न्ह्याके बीत सकलसितं दुनुगलनिसे इनाप यानाच्चना । अस्तु ।

- सन्ध्या टाइम्स, २०६८ कार्तिक ९

चित्तं व्याप्त संसार हे शीलाचरण

पुनर्जन्म टेलिप्रिन्टर थें :

थौकन्हय् वैज्ञानिकतयसं छगू न्हूगु तत्त्वया आविष्कार याःगु दु । थ्व तत्त्व धइगु अटोमेटिक टाइप याइगु मेसिन खः । थ्व उपमाया निति थौकन्हय् फ्याक्स, इमेलपाखें पौ च्वयेगु आदि स्पष्ट जुयाच्चंगु दु । राइटर मदयेक थःगु हे टाइप छापे जुइगु जुयाच्चन । गुगु देय्या खबर कायेमाःगु खः, व नम्बर मिले यायेवं अनया खबर छापे जुइगु जुयाच्चन । वया विधि धइगु टेलि टाइप अफिस धकाः देश विदेशय् दु । अन अफिसय् टाइपराइटरं टाइप याइ । अनया टाइप मेसिनं गुकथं ज्या याइगु खः थनया टाइप मेसिन नं उकथं हे टाइप याइ । गथे कि न्हाय्कं न्हयःने च्वम्हसिनं गथे गथे याइ न्हाय्कं दुनेया किचलं नं उकथं हे याइ । छगू नं भूल जुइ मखु । उखे टाइपराइटरं गुगु टाइप छापे जुइ, थुखे टाइप मेसिनय् नं वहे आखः छापे जुइ । उखे रोल सरे जुल कि थन नं टाइप रोल सरे जुइ । उखे छगः आखः रोके यात कि थन नं टाइप आखः रोके जुइ । उखे टाइपराइटर दिनाच्चंतले थनया टाइप राइटर नं दिनाच्चनी । थुकथं प्राणीपिनिगु थ्व जन्मय् इमिसं याःगु कर्मया विपाक नं मेगु जन्मय् उत्पन्न जुइगु जुयाच्चन । देशं देशया नम्बरकथं प्राणीपिसं आशा याःगु उपादान दुगु थासय् जन्म जुइगु जुयाच्चन । थनया कर्मया विपाकं मेगु

४६ - लोक बहादुर शाक्य

जन्मय् सुखदुःख भोग यायेमाःगु जुल । उकिं थःम्हेसिनं यानागु छु हे मपाकुसे भोग यायेमालीगु प्रकृतिया स्वभाव धर्म खः । थ्व प्रतिध्वनिकथं लिथ्वःगु जुल । कर्मया फलदाता धकाः छु नं विधाता मदु । थःम्हेसिनं यानागु कर्मया फल भोग मयायेगु निति देवभक्ति याना जुइपि मूर्खतयत प्रकृति त्वःती मखु । उकिं सुं नं द्यवं क्षमा बिल धायेगु फुस्तु कल्पना जक खः । थःगु कर्म थःम्हेसिनं हे सुधार यानाः जक थःत सुख, शान्ति, लाभ जुइगु जुल । पुनर्जन्मया खं टेलिटाइपया उपमा कथं जुयाच्चन ।

आत्मज्ञान विपश्यना ध्यान :

प्राणीतयगु अन्त्य प्राण पिने वनाः मृत्यु जुइगु मखु । प्राण हे लोप जुयावनीगु जक खः । उपमाकथं, चिकं दतले मत च्यानाच्चनी । चिकं फुइसाथ मत स्वतः लोप जुयावनीगु खः । प्राणीतयगु जीवन कल पूर्जा चले जुइगु खः । केवल हेतुप्रत्यय प्राप्त जुल कि- निरोध जुइगु बिचाः वैरागं निरोध नं जुइफु । बुद्धया सिद्धान्तय् पालि भाषाय् अत्ताया अर्थ थः अथवा स्वयं खः । वयात अहंभाव नं धयातल । खतुं अहंभाव धइगु रूप आकार छुं मदुगु भाव जक दुगुलिं मामुली खं मखु । स्वयाः खंके मफुगु, निरोध यायेगु ला तापाःगु खं तिनि । विपश्यना ज्ञान अथवा प्रज्ञा भावना-तत्त्वज्ञान मदयेकं न प्राप्त जुइ न निरोध याये फइ । बुद्धं थ्व संसारया पुसारूपी आत्मभावयात खंकाः हाकनं निरोध यासें पुनर्जन्म जुइ म्वाःलीगु निर्वाणपद प्राप्त यानाबिज्यात । तथा लोकय् गुगु विद्या प्रकाश यानाबिज्यात व खः - विपश्यना ज्ञान ।

थःगु बंशय् मदुगु शरीर अनात्म :

विपश्यना ज्ञान गम्भीरपूर्वक अध्ययन याये तसकं थाकु, न्यनागु भरं जक विपश्यना जुइमखु । प्रज्ञाचक्षुं हे स्वयेमाःगु जुल । प्रज्ञाज्ञानं बिचाः यानाः स्वयेमाःगु खः । प्रज्ञाज्ञानं स्वयेगु धइगु अनित्य, दुःख, अनात्मयात यथार्थ रूपं ज्ञानं बिचाः यानाः स्वयेगु खः । अनित्य धइगु संसारय् उत्पन्न जूगु गुलि नं प्राणी-अप्राणी छुं छुं हे नित्य जुयाच्चनी मखु, समाप्त जुयावनी, स्यनावनी, सिनावनी, हिला वनीगुलिं अनित्य धाःगु खः । थ्व हे अनित्य जुयाच्चंगु स्वभावं धर्मयात मिखां खंके फइकथं ज्ञानया यथार्थ रूपय् स्वयेगु खः । दुःख धइगु मययेक मययेक दयावइगु जुयाच्चन । जन्म जुइगु, ल्वगि जुइगु, बुरा जुइगु, मरण जुइगु, यःम्हनाप वियोग

जुइगु, मयःम्हनाप संयोग जुइगु, इच्छा अपूर्ण जुइगु अले पञ्चोपादानस्कन्धत (रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान) दुःख जुयाच्चन । अनात्म धइगु अनित्य व दुःखं जायाच्चंगु अध्यात्म व बाह्य गुगुं नं पदार्थयात जि-जिगु धायेगु योग्य मजू । यदि जि-जिगु धायेगु योग्य जूगु खःसा गुकियात जि-जिगु धकाः च्वनागु खः व वस्तुत जि धाःथे जुइमाःगु खः, गनं थःम्हसिनं मा खः धकाः यथार्थ रूपं प्रज्ञाज्ञानं स्वयेमाःगु जुल ।

परम सत्यं चिन्ता मुक्त याइ :

च्वय् न्हयथनागु दुग्यंगु सिद्धान्तकथं मनूतयसं थःगु कर्मया फल भोगे याये हे माः । थःगु कर्म सुधार यानाः जक हे सुख, शान्ति व लाभ जुइगु जुयाच्चन । इन्द्रियपाखें न्हिथं जीवन निर्वाह जुयाच्चंगु अले मू संचालक चित्त जुल । मनयात काबुइ तये मफयाः अप्वःसिया चित्त सुख मदयाः दुःख तायेकाच्चंगु जुल । दुःख सीम्ह, सुख सीम्ह, चिन्ता काइम्ह नं चित्त हे खः । उकिं चिन्ता मकासे मानसिक स्थिति सन्तुलित अवस्थाय् तया तयेत भौतिक विकासया नापनाप आध्यात्मिक उन्नति नं मदयेकं मगाःगु जुल । प्रवचन, धर्मदेशना न्यनाः वा अध्ययनपाखें ज्ञान हासिल यायेफइगु जूसां थःगु अन्तस्करणय् हे बिचाः यानाः अनुभव यानाः यथार्थ खं ध्वाथुइकेगु ज्यां प्रज्ञा क्वातुइगु जुल । संवृत्तिसत्य व परमार्थसत्यया भेद थुइकाः न्हयज्याये फःसा चिन्ता काये माली मखु । संवृत्तिसत्यकथं पावन रूप पदार्थ व जीव नापं व्यवहारय् छ्चलेत जक दुगु खः । परमार्थसत्यकथं व्याक्क पदार्थ नाशवान जूगुलिं यथार्थ रूप दुगु मखु । उकथं हे जि जिगु धइगु नं मदु । मदुगुयात चिन्ता काये माःगु मदु धकाः थुइके फःसा चिन्ता निवारण याये फइगु जुल । थज्याःगु मनोभावनायात थुइकाः हरेस मनसे न्हयज्यायेगु सद्धर्मया उत्तम उपाय जुल । अन्त्यय्, थौकन्हय् वैज्ञानिकतयसं नं सिद्ध यायेधुंकल कि बुरा जूसां हिम्मत मत्वःतुसे क्रियाशील जुयाः युवा वर्गनाप भ्यलेपुनाः न्हयज्याये फःसा बुरा स्वभाव तनावनी । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स, २०६८ कार्तिक २३

१६.

लुम्बिनी विकास : द्वन्द्व-अशान्तिया विकास

हेतु निवृत्ति निर्वाणया घ:मा :

बुद्धया न्हापा नं थीथी धर्म प्रचारजुयाच्चंगु ख: । तर व दक्व प्रवृत्ति मार्ग जक जुयाच्चन । निवृत्ति मार्गया ज्ञान ला केवल तथागत सम्यक् सम्बुद्धं जक क्यनाबिज्या:गु ख: । तथागतपि उत्पन्न मजुइकं लोकोत्तर ज्ञान निवृत्ति मार्ग प्राप्त यायेगु सम्भव मदु । ब्रह्मलोक धइगु नं मामुली भुवन मखु । अन च्वनेगु पुण्यदत्तले अन नं संसारया भन्फट अलगजुया: च्वनेफु । अन कल्प तक च्वने फुसां पुण्य दत्तले जक ख: । पुण्य फुत कि हानं संसारया चक्रय् चा:हिउ वये मालीगु जुयाच्चन । लोकोत्तरज्ञान धइगु उकथं मखु । संसार चक्रय् चा:हुले मालीगु हेतुयात निरोध यायेफइगु जुयाच्चन । हेतुनिरोध जुइसाथ निवृत्त जुया: पुनरागमन जुइमाली मखुत ।

आत्मदृष्टि निरोध थुकिया उपाय :

बुद्धया इलय् आत्मा विषयस आपालं चर्चा जूगु जुयाच्चन । यथार्थ रुपं संसारय् जन्म जुइमातले आत्मा दु धाये माल । जन्ममरणया चक्रं मुक्त जूम्ह व्यक्ति मरण जुया: जन्म काये म्वा:लीम्हेसिके आत्मा मदुगु जुल । आत्मायात अविनाशी धका: विश्वास यानाच्चन कि अविनाशी हे जुयाच्चनी । निरोध यायेगु ज्ञान दुम्हेसिनं निरोध याये फइगु जुल । आत्मा

अनात्म - ४९

अविनाशी जुतले जन्ममरण जुया हे च्वनी । आत्मा निवृत्ति याये फत कि जन्ममरण जुइ मखुत । तथागतपिनिगु अमूल्य ज्ञान थ्व हे खः कि अविनाशी धयातःगु आत्मायात निवृत्ति यायेफुगु लोकोत्तर ज्ञान खः । संसारय् जन्ममरणया चक्रय् गुबलें नं आवागमन मजुइगु निर्वाणपद प्राप्त यायेगु इच्छा दुसा, आश्रवया मू हेतु जुयाच्वंगु आत्मदृष्टिया विश्वास हे निवारण याये फयेकेमाः । आत्मदृष्टि निरोध यायेफत कि जक निर्वाणपद प्राप्त याये फइगु जुल ।

देश निर्माणय् धर्मनीतिया भूमिका :

बुद्ध देशना यानाबिज्याःगु धर्मया तातुना धइगु कुशल मंगल सेनाया ज्याखँ यायेगु, मैत्री, करुणा, समान भावना बलंकेगु, नैतिकवान चरित्रवान जुयाः विवेक बुद्धि छ्यलाः राग-द्वेष-मोह-अहंकार ममकार निवारण यायेगु खः । च्वय् न्ह्यथनातःगु सिद्धान्तकथं जन्ममरणया चक्रं मुक्त जुइगु निर्वाण-पथ नं बुद्धोपदेश जुयाच्वन । गुलिं विद्वानपि बुद्धया उपदेशयात जीवन पद्धति धकाः अनुसरण यानाः आपालं सः थ्वयेकाः विश्वव्यापी जुयाच्वंगु नं दु । मू खँ ला राज्य संचालन याइपि राजनीतिज्ञतय्सं सद्धर्मअनुरूप शासन चलेयाःसा जक समुन्नत व शान्तिपूर्ण समाज, देय् स्वने फइगु जुल । उकिं राजनीतिज्ञतय्सं सुन्दर, शान्त व समृद्ध देय् निर्माणया निंति धर्मचित्त बलंकेगु अनिवार्य जुयाच्वन । नापं धर्मया श्रद्धेय पदाधिकारीपिसं नं राजनीति विषयय् रूची कयाः सद्धर्मअनुरूप राज्य शासन सुचारुरूप चले याकेत सुभावा निर्देशन बीगु त्वःमंके मजिल । नापं माःकथं ज्याइवः न्ह्याकेत नं फुचाः कथं कुतः यायेमाःगु जुल ।

विश्वशान्तिया गन्तव्य - लुम्बिनी :

ने.सं. १९३२ कछलागा १ या राष्ट्रिय न्हि-पौ 'नेपाल समाचारपत्र'या सम्पादकीयस पिदंगु 'समृद्धिका लागि बुद्धलाई चिनौ'शीर्षकया च्वखँ अतिकं सान्दर्भिक जुगुलिं थन न्ह्यथनागु जुल । एकीकृत माओवादीया महासचिवं छगू सार्वजनिक ज्याइवलय् पार्टीया निर्देशक सिद्धान्त मार्क्सवाद खः वा बुद्धवाद छु खः धका न्ह्यसः तयादीगु जुयाच्वन । बुद्धवादयात थ्व आधुनिक विश्वय् धर्म स्वयां नं च्वय् छगू बिचाः वा जीवन हनेगु पद्धतिया रूपय् बलंकेमाःगु दु, गुकिं दक्व विश्वय् हे शान्तिया परिकल्पना याइ ।

विज्ञानं थौ विकास व विनास नापनाप हयाच्चंगु दु, थज्याःगु इलय विनासयात छखे लिकाः विकासयात च्वन्ह्याकेत छगू दर्शनया रूप्य बुद्धवाद जुइफु । उकिं बुद्धवादया लंपु अनुशरण यायेगु ज्या स्वयात न अहित जुइमखु । विश्वया बुद्धधर्मावलम्बीपित ला थ्व अवधारणा अवश्य न उत्साह जुइगु जुल । थुकिं नेपाःयात विश्वया पर्यटकतय आकर्षणया केन्द्र दयेकीगु न निश्चित खः । बुद्ध जन्मस्थल लुम्बिनी बुद्धधर्मावलम्बीपित जक आकर्षणया केन्द्र मखु, विश्वया न्ह्यागु न धर्मावलम्बीपिनिगु निति न गन्तव्यस्थल जुइगु जुल । नेपाःयात न समृद्ध मुलकया परिकल्पना यायेगु ई जुल ।

ऊ थान्तयालिउ वान की मून :

पूर्व प्रधानमंत्री एवम् वृहत्तर लुम्बिनी विकास राष्ट्रिय निर्देशक समितिया अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालया नेतृत्वय राष्ट्रसंघ मुख्यालय न्यूयार्कय वनाः राष्ट्र संघीय महासचिव वान की मून नाप सहलह यानाः, लुम्बिनीया वृहत्तर विकासया निति दयेकीगु लुम्बिनी विकास अन्तर्राष्ट्रिय निर्देशक समितिया संयोजकय च्वनेत प्रस्ताव न्हयथं बलय महासचिव वान की मून सहमति बियादीगु निश्चय न अतिकं महत्त्वपूर्ण जुल । आः लुम्बिनी विकासया ज्या न्हयज्याके फइधकाः आशा यायेफु । न्हापाया राष्ट्रसंघीय महासचिव ऊ थान्तया कुतल लुम्बिनी वृहतयोजना स्वंगु मू ज्याकुथि परिसरय बुद्ध-चैत्य स्वनाः बुद्धजयन्ती मानेयाना वयाच्चंगु च्वछायेबहः जू । आःया लुम्बिनी विकास अन्तर्राष्ट्रिय समिति नेपाःया नांदपि प्रगतिशील बौद्धविद्वानत दुथ्याकाः नेपाःमि जक मखु, संयुक्त राष्ट्रसंघया तत्त्वावधानय विश्वया नांदपिशान्तिप्रिय महानुभावपि न दुथ्याकाः लुम्बिनीया निति न्हयथंगु वर्ल्ड पिस सिटी (विश्वशान्ति शहर) दयेकेगु अवधारणायात अतिकं सावधानीपूर्वक सम्पन्न यायेत क्वातुक दृष्टि तयाः न्हयज्याये फयेमाः । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स, २०६८ मंसिर २७

१७.

विज्ञानया कसिइ अनात्मवादया जाँच

आत्मभाव हलकि निर्वाण धवदुइ :

प्राणीपिनिगु अन्तकालय् धातु जक धातुइ मिले जूवनीगु जुल तर विषय वासनाया क्लेश जक संस्कारया रूप जुयाः पुनर्जन्मया कारण जुइगु जुयाच्चन । रेडियोया माइकय् धाःगु शब्द मेगु देय्या रेडियोय् उत्पन्न जूवनीगु कथं खः । रेडियोया माइक धातुजक खः । तर उकी धाःगु शब्द उकी हे विलय जुयावनीगु मखु । माइक स्यना वंसां नं उकी धाःगु खँ वनेमाःगु थासय् वनेधुकल । माइकनापं स्यनाः वनीमखु । थुगु हे कथं म्ह नाश जुया वंसां नं म्हया काय, वाक, चित्तं याइगु कर्म क्लेशजक अरूप जुयाः संस्कारमिले जुयाः पुनर्जन्म जुइगुयात हे लोकजनपिसं आत्मा अविनाशी धाःगु खः । थुगु प्रकारं भ्रम जूगु प्रज्ञा ज्ञानया अभावं खः । प्रज्ञाज्ञानं तत्त्वया स्वभाव धर्म बोध जुल कि आत्मभाव लोपजुयाः निर्जीव-हेतु-शून्य-निर्वाणपद अवश्य नं प्राप्त जुइगु जुल ।

बुद्धवाद हे यथार्थवाद :

परमार्थ ज्ञान धइगु तत्त्वज्ञान मथुइकं आत्मा तथा तृष्णा निरोध जुइमखु । आत्मा व तृष्णा निरोध मयासे सिर्फ पुनर्जन्म धइगु मद्दु धाइगु सिद्धान्त जक माने याइपित 'उच्छेदावादी' धाइ । निरोध याइबलय् निरोध जुइगु आत्मा अथवा अहंभावयात निरोध यायेगुपाखे लगे मजुसे, आत्मा धइगु ध्रुव, अविनाशी धकाः विश्वास याइपित 'शाश्वतवादी' धयातल । च्वय्

५२ - लोक बहादुर शाक्य

च्वंगु सिद्धान्तयात यथार्थ थुइकाः उकिं बचेजुयाः जन्म-मरणया चक्रं मुक्त जुइगु लंपुप्राप्त यायेफइगु तथागत सम्यक् सम्बुद्धयात अथवा वसपोलया अनुयायीपित यथार्थवादी धाइगु जुल । हानं काल धकाः यमराजयात धाःगु मखु । अज्ञानीपित ख्यायेत जक न्ह्यथनातःगु थुइके माल । बखत, ई, काल छगू हे अर्थ खः । सहकाल, विकाल, अकाल धकाः नं ईयात धरःतःगुदु ।

क्वसिनाच्चंगु आशय परमार्थ :

संसारय् अकुशल कर्म याइपि प्राणीपिनिगु अन्तय् थःगु कसुरया निति थःत हे ग्यानापुक भयंकर दृश्य खने दइगु जुयाच्वन । कुशलकर्म याइपिनिगु अन्तय् मनोरम सुख अनुभव जुइक शुभ दृश्य खनाः आनन्दपूर्वक च्वने दइगु प्रकृतिया स्वभावधर्म खः । धर्मचित्त दुपिसं खनीगु दृश्य अधर्मीपिसं खनीमखु, अधर्मीपिसं खनीगु दृश्य धार्मिकपिसं खनीमखु, निर्वाणपद इच्छादुपिसं न्हापां शीलविशुद्धि यायेमाल । अर्थात् याये मज्जिउगु कुकर्मयात त्याग याये फयेके माल, अनंलि प्राणीहित कामना यानाः मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा धइगु प्यंगू प्रकारया ब्रह्म विहारया चर्या यायेमाल । चित्त परिशुद्ध जुइधुंकाः परमार्थ ज्ञान-दर्शन अथवा सार द्रव्यया विचार भावना यायेमाल ।

छगू भेगुली द्यतनाच्चंविं नाम व रूप :

निर्वाणया लंपुइ वनेत आर्यसत्यया ज्ञान यथार्थरूप थुइके माल । आर्यमार्गगामी जुइत विचारवान जुइमाल । शुद्ध विचारवान जुइत शुद्धाचरण जुइ हे माल । शुद्धाचरणया निति नसात्वंसाया मात्रा ज्ञान मदयेकं मगाः । थुलि आहार दुसा जितः गाः । अप्वः नल कि म्हसुख मदइ धकाः ज्ञान दयेके माल । थज्याःगु नसा सुपथ्य जुइ, थज्याःगु पदार्थ नयाः हानी जुइ धइगु ज्ञान नं माल । इन्द्रिय सुखया अभिलाषा दत्तले निर्वाण साक्षात्कार जुइमखु । साक्षात्कार मज्जततले पाय्छि लंपुइ न्ह्यज्याये फइमखु । सच्चारूप थुइकाः विपश्यना चर्या यात कि वैराग उत्पन्न जुइ । वैरागपाखें शीलपालन जुइ । शीलपाखें मैत्री-भावना पिदनी । प्राणीपित मैत्री-भावना तयेफत कि परोपकार ज्याखँय् न्ह्यज्याये फइगु जुल । स्वयातं दुःख मबिसे यथासक्य सुख बीगु हे शील खः । थज्याःगु सेवाभावना दत कि चित्त परिशुद्ध जुयाः समाधि चर्या याये फइगु जुल । समाधिपाखें चित्त विशुद्ध जुइ । स्थिरचित्तं

विपश्यना ज्ञान, प्रज्ञा भावनायात सार-असार, आत्मा-अनात्मा, नित्य-अनित्य, सुख-दुःख थुइके फइगु जुल । नां व रूपया ज्ञान दतकि नां रूपया हेतु अले रूपया हेतु नां । थःथः नां व रूप हेतु उत्पन्न जुयाच्चंगु नं थुइके फइगु जुल, हेतु-महाभूतयात ऋतु आहारपाखें शक्ति जुयाच्चंगु दु । ऋतु व आहार मदयेकं महाभूतया तत्त्व शून्य खः । व हे नां तथा रूपया अन्योन्याश्रित प्रत्ययया हेतु नं ज्ञानयात बोध यायेगु हे निर्वाणपद व उकिया तत्त्व खः ।

ग्वाहालिभिपित सुभाय् :

काय-वाक-चित्तं याइगु कर्म क्लेशसंस्कार जुयाः पुनर्जन्म जुइगु खं च्वय् न्हयथनातःगु जुल । अकुशलकर्म यात कि मभि जुइ, कुशलकर्म यात कि भि जुइगुलिं मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा भावना व्यवहारय् छ्यलाः मनुष्य जीवन सफल यायेमाःगु खं थुइके फु । मेगु धर्मय् खने मदुगु अनात्मवाद तथा अनीश्वरवादया खंत यथार्थरूप थुइके अःपु मजू । बुद्धधर्मया दुने खनेदुगु वज्रयान सम्प्रदाय अप्वःसिनं आत्मा वा व ईश्वरवाद माने यानाच्चन । नापं अनेक पूजा तथा तन्त्रमन्त्रया ज्याखं नं यानाच्चंगु खनेदु । बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा च्यादीगु तथा भिक्षु विशुद्धानन्द 'प्राणपुत्र' पाखें अनुवाद जूगु **परमार्थ ज्ञान-दर्शन** सफू स वैज्ञानिक प्रविधित नं माःथाय् त्वयेक उपमा उदाहरण न्हयथना तःगुलिं विशेष यानाः अनात्मवादया खंत स्पष्टरूपं बोधयाये फत । थुगु सिद्धान्त व दर्शन व्यापकरूपं प्रचारप्रसारया नापनापं थाय् थासय् गोष्ठी सेमिनार आयोजना यानाः थुइके बीगु व थुइका कायेगु उपयोगी ज्या जुइ । थुकिं मौलिक बुद्धधर्मया वैज्ञानिक दृष्टिकोण बोध यानाः वास्तविक सत्य थुइकेत तिबः जुइ । परमार्थ ज्ञान-दर्शन सफूया सन्दर्भ कयाः १७ पु च्वसु च्वयाः प्रचार याये खंगुलिं न्हापां श्रद्धेय बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञाप्रति आभार प्रकट याना । हनेबहःन्ह साहित्यकार, बौद्ध विद्वान लाभरत्न तुलाधरजुं फुकं थें च्वसुया मर्म पिज्वयेक शीर्षक संशोधन यानाः ग्वाहालि यानादीगुलिं व्यक्तःयात सुभाय् देछानाच्चना । अन्तय् थुगु सिरीजया १७ पु च्वसु निरन्तरं प्रकाशन यानादीगुलिं नेपालभाषाया न्हिपौ 'सन्ध्या टाइम्स' परिवारयात नं सुभाय् देछायाच्चना । अस्तु ॥

- सन्ध्या टाइम्स, २०६८ मंसिर २८

अनात्म

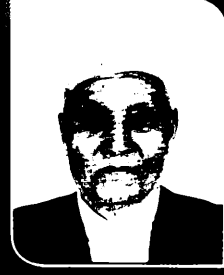
५

(परमार्थ विषयक विचार प्रधान एवं सुधार प्रेरक लेख संग्रह)

५ लौकबहादुर शाक्य

लोक परिचय

नाम	लोकबहादुर शास्त्री
आयुवायु	कृष्णागल्लि, पुल्चोक, भक्त
जन्म	कठला १०४८ (१० मार्ग १९८५)
साम अङ्ग	धनकुमारी-हर्षबहादुर
शिक्षण	एस.एल.सी निजामती मध्यमा/निर्वाचन प्रशिक्षण
संस्था	भारत, थाइलैण्ड, हंगकंग, जापान तथा मान सरोवर
सेवा/अनुभव	३६ वर्ष सरकारी सेवा उपसचिव निवृत्त (२००८-४५) सचिव, रक्षामण्डल सौगल शाखा (२००८-१५) सहसचिव, धर्मोदय सभा सल्लाहकार, थेरवाद बौद्ध दायक परिषद् सल्लाहकार, द रेयुकाइ नेपाल पाटन शाखा कार्यकारी सदस्य, बोधि परिषद्, ललितपुर सदस्य, बुद्धजयन्ती कोष समिति, ललितपुर सल्लाहकार, नेपालभाषा मंका: खल:, यल सल्लाहकार, युवक बौद्ध मण्डल, नेपाल सल्लाहकार, ह:खा टोल सुधार संघ
संस्थागत	सल्लाहकार, सौगल टोल सुधार समिति सल्लाहकार, पिपली थेरवाद बुद्धविहार, सिफल
सिद्धि/सम्मान	गो.द.बा. तृतीय श्रेणी - २०४१, मांभायु पुत्र: - ११२५ आशामान ताम्राकार सिरपा - १११६, द रेयुकाइ नेपाल - ११२३ पंचवीर सिंह सिरपा: - ११२४, मञ्चुका स्मृति अक्षय कोष सम्मान-पत्र - २०४० सौगल टोल सुधार समिति सम्मान-पत्र - २०६७ प्रज्ञापारमिता शून्यता ज्ञानया खँ मुना - २०४० प्रज्ञापारमिता शून्यता ज्ञान (नेपाली) - २०४६ बोधिचर्याया ज: (नेपालभाषा) - २०५५ जगतो हिताय (नेपाल र नेपाली भाषा) - २०४१ निर्वाणया त्वाथ: (नेपाली र नेपालभाषा) - २०४० अन्यत्सम (नेपालभाषा र नेपाली) - २०४०